

Szczegółowe wymagania programowe.

Klasa 3

Wymagania do poszczególnych działów programowych są uporządkowane analogicznie do układu materiału w podręcznikach Ewy Paczoskiej *Przeszłość i dziś Literatura – język – kultura. Liceum i technikum. Klasa 3, część 1. Zakres podstawowy i rozszerzony* oraz Jacka Kopcińskiego *Przeszłość i dziś Literatura – język – kultura. Liceum i technikum. Klasa 3, część 2. Zakres podstawowy i rozszerzony* Zapis wymagań odpowiada (z drobnymi wyjątkami) koncepcji podręcznika. Kształcenie literackie i kulturowe jest w większości powiązane z kształceniem językowym i tworzeniem wypowiedzi. Kilka zagadnień językoznawczych (i związane z nimi wymagania) zgrupowano w osobnym dziale pod nagłówkiem *Kształcenie językowe*. Zamieszczony tam materiał odpowiada tematowi poświęconym w planach i rozkładach wyłącznie treściom kształcenia językowego.

Tematy, tytuły i inne elementy planu zapisane na podświetlonym tle odnoszą się do lektur uzupełniających i związanych z nimi wymagań. Zgodnie z podstawą programową, w każdej klasie poznawana jest co najmniej jedna pozycja książkowa z lektur uzupełniających.

Wymagania oznaczone gwiazdką odnoszą się do nauczania w zakresie rozszerzonym.

Klasa 3 część 1

Dział programowy. Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe oceny: dopuszczający i dostateczny	Wymagania ponadpodstawowe oceny: dobry i bardzo dobry
MŁODA POLSKA Uczeń:		
1. Młoda Polska – wprowadzenie do epoki. P. Verlaine, <i>Niemoc</i> (fragment); przykłady dzieł sztuki przełomu wieków.	<ul style="list-style-type: none"> – podaje i wyjaśnia nazwy epoki (Młoda Polska, modernizm, fin de siècle i inne) – sytuuje epokę na tle kultury i sztuki europejskiej – wyjaśnia i definiuje terminy: schyłkowość, dekadentyzm, neoromantyzm – *zestawia pojęcia nowoczesności i modernizmu, precyzuje ich znaczenia – wymienia twórców należących do dwóch pokoleń Młodej Polski – *wyjaśnia termin pokolenie literackie, odnosząc go do twórców Młodej Polski – przedstawia poglądy filozofów, którzy wpłynęli na postawy i duchowość epoki (Schopenhauer, Nietzsche, Bergson); *szerzej charakteryzuje ich teorie – przedstawia główne założenia i cechy sztuki młodopolskiej (np. kontemplacja natury, inspiracje orientalne); wskazuje je w przykładowych dziełach – przedstawia secesję jako ważny kierunek w sztuce przełomu wieków; rozpoznaje jej cechy w wybranych dziełach 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia społeczne, historyczne, polityczne i kulturowe podłoże nowych postaw i tendencji – charakteryzuje modernizm jako zespół kierunków literacko-artystycznych – omawia rolę Krakowa i jego środowisk artystycznych jako centrum sztuki Młodej Polski – *przygotowuje krótkie wystąpienie na temat epoki (filozofia, kierunki w sztuce) – omawia filozoficzne podłoże dekadentyzmu (Schopenhauer); wskazuje przejawy i konsekwencje postawy dekadencckiej w sztuce – rozpoznaje i charakteryzuje styl secesyjny w architekturze i sztuce – *wyjaśnia znaczenie terminu postmodernizm i wykazuje jego związek z modernizmem – porządkuje informacje w problemowej całości, syntezyując je wokół tematu <i>przełom wieków</i>

	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w dziełach różnych sztuk przykłady motywów związanych z młodopolską duchowością – charakteryzuje i *interpretuje wybrane dzieła sztuki przełomu wieków (malarstwa, architektury, plakatu, sztuki użytkowej, muzyki) – redaguje definicje, hasła encyklopedyczne, notatkę syntezującą 	
<p>2. Melancholicy i dekadenci, czyli pesymizm końca wieku. Marzenie o Nirwanie.</p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Koniec wieku XIX; *Lubię, kiedy kobieta; Hymn do Nirwany.</i></p> <p>S. Korab-Brzozowski, <i>*O, przyjdź.</i></p> <p>Malarstwo, np. W. Weiss, <i>Melancholik</i>, H. Simberg, <i>Ogród śmierci</i>. Obrazy o inspiracjach orientalnych. Muzyka, np.: M. Ravel, <i>Pawana dla zmarłej infantki</i>; M. Karłowicz, <i>Pieśni o wiekuiestej tęsknocie, Pieśni o wszechbycie</i>.</p> <p>Przykłady dzieł malarskich i muzycznych o inspiracjach orientalnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje analizy i interpretacji wierszy: <ul style="list-style-type: none"> • określa ich tematykę i problematykę • określa sytuację liryczną • określa nastrój i uczucia podmiotu lirycznego • wskazuje i nazywa środki stylistyczne tworzące nastrój melancholii, smutku, przygnębienia, nieokreślonej tęsknoty • charakteryzuje warstwę brzmieniową utworów • dostrzega charakterystyczne motywy (np. śmierć, miłość, droga, próżnia) i określa ich funkcje • wskazuje i wykorzystuje konteksty potrzebne do odczytania wierszy (w tym: w tym: biograficzny, filozoficzny, kulturowy, literacki) • odnajduje w wierszach typowe dla schyłku wieku postawy dekadentyzmu, znużenia, przesytu • interpretuje treści symboliczne utworów – wyjaśnia, na czym polegały pesymizm i katastrofizm schyłku wieku; odnajduje jego przejawy w czytanych utworach – wyjaśnia terminy: melancholia, nirwana, ból istnienia – odczytuje w wierszach opis różnych dróg ucieczki od „bólu istnienia” (nirwana, miłość, zmysłowa, sztuka) – odczytuje <i>Koniec wieku XIX</i> jako manifest młodego pokolenia – definiuje erotyk jako gatunek literacki – *wskazuje cechy erotyków K. Przerwy-Tetmajera – *charakteryzuje obraz kobiety w poezji i malarstwie Młodej Polski – *zestawia i porównuje czytane wiersze – podaje podstawowe informacje o postaci i twórczości K. Przerwy-Tetmajera – czyta tekst naukowy, przetwarza znalezione w nim informacje; wykorzystuje je w interpretacji wierszy 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje poetykę czytanych wierszy – wskazuje środki stylistyczne typowe dla poezji Młodej Polski; określa ich funkcje – rozpoznaje stylizację (np. modlitewną) i określa jej funkcję – rozpoznaje w wierszach obecność toposu podróży i określa jego funkcję – określa filozoficzne źródła postawy dekadentckiej (Schopenhauer) – *szerzej przedstawia założenia filozofii Schopenhauera – określa charakterystyczne cechy modernistycznej liryki miłosnej i wpisany w nią obraz kobiety – *określa sposoby wykorzystania przez literaturę i sztukę młodopolską inspiracji orientalnych – wskazuje w dziełach różnych sztuk (poezji, malarstwa i muzyki) motywy związane z młodopolską duchowością – przedstawia sylwetkę twórczą K. Przerwy-Tetmajera („liryk pokolenia”) – *wykorzystuje informacje z tekstów naukowych w interpretacji dzieł sztuki – *porównuje teksty kultury (w tym: literackie, malarskie, muzyczne), wykorzystując różne konteksty
<p>3. Młodopolskie pejzaże duszy.</p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Anioł Pański.</i> L. Staff, <i>Deszcz jesienny.</i></p> <p>Malarstwo, np. J. Stanisławski, <i>Zmrok</i>, J. Toorop, <i>Wędrowcy</i>, W. Podkowiński, <i>Marsz</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze z właściwą dykcją i intonacją – przedstawia tematykę wierszy – określa nastrój i uczucia podmiotu lirycznego – odnajduje w wierszach typowe dla schyłku wieku nastroje (melancholia, smutek, pesymizm) – wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój utworów – *na podstawie analizy środków stylistycznych charakteryzuje atmosferę emocjonalną młodopolskiej liryki pejzażowej – charakteryzuje obecne w wierszach obrazy 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje poetykę czytanych wierszy, wskazując środki stylistyczne charakterystyczne dla liryki młodopolskiej – rozpoznaje w wierszach toposy (np. podróży) i określa ich funkcje – w pogłębiony sposób analizuje warstwę brzmieniową wierszy: układ akcentów, rymy, paralelizmy składniowe, instrumentację głoskową itp. – *rozpoznaje styl liryki młodopolskiej – *zna pojęcie syntezy sztuk, dostrzega jej przejawy w czytanych wierszach

<p><i>żałobny Chopina.</i></p>	<p>poetyckie; określa ich związek z przesłaniem utworów</p> <ul style="list-style-type: none"> – *na podstawie wierszy wyjaśnia, na czym polega psychizacja krajobrazu – wskazuje charakterystyczne dla Młodej Polski motywy symboliczne (np. sen, droga, rzeka, dym, „osmętnica”); interpretuje je – *rozpoznaje oniryczną konwencję wierszy – interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworów – *rozpoznaje takie elementy stylu, jak akcenty, rytmizacja itp. i określa ich funkcje w wierszach – charakteryzuje warstwę brzmieniową czytanych utworów; wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – rozpoznaje instrumentację głoskową i wiersz sylabotoniczny; określa ich funkcje – wykorzystuje w interpretacji wierszy potrzebne konteksty, w tym: malarski, muzyczny, literacki – *zestawia i porównuje czytane wiersze – buduje wypowiedzi argumentacyjne na temat wierszy z uwzględnieniem celu i adresata – redaguje notatkę syntezującą 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje czytane utwory, wykorzystując konteksty filozoficzne, biograficzne i kulturowe – *porównuje teksty kultury (w tym: literackie, malarskie, muzyczne), wykorzystując różne konteksty
<p>4. Sny o potędze. L. Staff, Kowal.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersz z właściwą dykcją i intonacją – *rozpoznaje w wierszu akcenty, rytmizację, dynamikę – określa tematykę i problematykę wiersza – przedstawia nastrój i uczucia ja lirycznego – odnosi je do młodopolskiego pesymizmu – *rozpoznaje symboliczną konwencję wiersza – interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworu – dostrzega w wierszu nawiązania do tradycji antycznej i określa ich funkcję – wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój wiersza (m.in. hiperbole, epitety, symbole) – wskazuje w utworze cechy gatunkowe sonetu; *odnosi je do przekazu dzieła – wykorzystuje w interpretacji wiersza potrzebne konteksty, w tym: biograficzny, filozoficzny, kulturowy, literacki – *analizuje poetykę wiersza – *zestawia i porównuje poznane wiersze młodopolskie – analizuje przykładową interpretację wiersza (z podręcznika); określa jego strukturę, sporządza plan dekompozycyjny – pisze rozprawkę na temat pesymizmu młodopolskich dekadentów i ich wpływu na poezję epoki 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje kreację bohatera lirycznego wiersza – wskazuje filozoficzne źródła „snów o potędze” (Nietzsche) – *charakteryzuje nietzscheanizm jako prąd filozoficzny i określa jego wpływ na kulturę epoki – *dokonuje interpretacji porównawczej wiersza <i>Kowal</i> i wybranego wiersza młodopolskiego o dekadentkim charakterze (np. <i>Koniec wieku XIX</i> lub <i>Deszcz jesienny</i>) – *pisze esej na temat pesymizmu młodopolskich dekadentów i ich wpływu na poezję epoki (lub innego zagadnienia związanego z poznanymi utworami, np. mody na kulturę Wschodu)
<p>5. Być artystą. Jednostka i tłum. Cyganie i dandysi. K. Przerwa-Tetmajer, Evviva l'arte. S. Przybyszewski, Confiteor (fragment). Malarstwo, np.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę czytanych utworów młodopolskich oraz ich związek z programem epoki – określa, kim jest podmiot liryczny wiersza Przerwy-Tetmajera, opisuje jego postawę i uczucia – analizuje poetykę wiersza: <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje kompozycję i wersyfikację • *rozpoznaje intonację, rytm, dynamikę wiersza i określa ich funkcje • wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – odnajduje w wierszu Przerwy-Tetmajera horacjański motyw <i>non omnis moriar</i>, interpretuje jego funkcję – w tekście Przybyszewskiego analizuje środki stylistyczne i językowe użyte w manifestie Przybyszewskiego – *określa stosunek do tradycji literackiej i kulturowej – wyjaśnia, czym jest manifest literacki (artystyczny); wskazuje jego cechy w czytanych tekstach – opisuje antynomię jednostki i tłumu, odnosząc

<p>E. Okuń, <i>Grajek</i>; J. Malczewski, <i>Artysta i chimera</i>; W. Weiss, <i>Demon</i>, <i>Autoportret z maskami</i>; A. Karpiński, <i>Malarze w Jamie Michalikowej</i>; W. Wojtkiewicz, <i>Cyganeria</i>.</p> <p>Winiety pism artystycznych Młodej Polski (np. <i>Chimery</i>).</p> <p>B. Sadkowska, <i>Homo dandys</i> (fragm.).</p> <p>A. Bursa, <i>Ja chciałbym być poetą</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje treści symboliczne i alegoryczne – w tekście Przybyszewskiego wskazuje cechy manifestu artystycznego; wyjaśnia tytuł – określa nadawcę tekstu i opisuje jego stosunek do sztuki oraz społeczeństwa – wyjaśnia hasło „sztuka dla sztuki”, odwołując się do czytanych utworów *i innych tekstów kultury – rozpoznaje specyfikę tekstu naukowego – korzysta z literatury naukowej, przetwarza znalezione informacje, wykorzystuje je w wypowiedziach własnych – na podstawie czytanych utworów poetyckich i tekstów eseistycznych określa młodopolską koncepcję artysty i sztuki – wyjaśnia, na czym polegał konflikt artysty z filistrem – *określa źródła młodopolskiego kultu sztuki i artysty – *wyjaśnia, dlaczego zdaniem twórców młodopolskich prawdziwa sztuka musiała być elitarna – charakteryzuje styl życia cyganerii (bohemy) artystycznej, wymienia znanych twórców (np. związanych z Krakowem), *przytacza anegdoty itd. – charakteryzuje obraz artysty ukazany w literaturze modernistycznej i wybranych dziełach malarskich – interpretuje motyw maski i jego przekaz w malarstwie epoki – interpretuje wiersz poety współczesnego: <ul style="list-style-type: none"> • określa tematykę i problematykę • opisuje podmiot liryczny i jego postawę • rozpoznaje w wierszu ironię i rozpoznaje jej wartościujący charakter • *lokalizuje utwór we właściwej epoce (socrealizm) • odnajduje w nim nawiązanie do młodopolskiej koncepcji artysty i sztuki – porównuje młodopolską koncepcję artysty z wizją romantyczną (kreacja poety; jego powinności wobec narodu) 	<ul style="list-style-type: none"> – się do różnych tekstów kultury – *wskazuje przejawy młodopolskiego estetyzmu i postawy artystowskiej – porównuje teksty kultury przedstawiające artystę (np. wiersz, manifest, dzieła malarskie), uwzględnia różnorodne konteksty – w filozofii epoki szuka inspiracji modernistycznego pojmowania sztuki i artysty – precyzuje znaczenia terminów: artysta, cyganeria, dandyzm, filister – przedstawia dandysowskie pojęcie piękna – *wskazuje różnice między dandyzmem młodopolskim i romantycznym – *dokonuje syntezy: porównuje koncepcje artysty i sztuki w różnych epokach, sytuując je w różnorodnych kontekstach i wskazując ich kulturowe źródła – korzysta z literatury naukowej i zasobów multimedialnych – porządkuje informacje w problemowe całości – przygotowuje wystąpienia na temat życia i twórczości przedstawicieli krakowskiej bohemy artystycznej – *wygłasza referat (prezentację) na temat koncepcji artysty w literaturze i sztuce Młodej Polski, prezentuje samodzielnie znalezione materiały i ilustracje – pisze pracę (np. rozprawkę) na temat różnych koncepcji artysty i sztuki – dokonuje analizy i interpretacji wiersza współczesnego, wykorzystując potrzebne konteksty (np. literacki, biograficzny, historyczny, kulturowy) – określa stosunek poety współczesnego do tradycji literackiej i kulturowej – podaje podstawowe informacje o A. Bursie
<p>6. Ku nowej estetyce.</p> <p>Ch. Baudelaire, <i>Padlina</i>; *<i>Malarz życia nowoczesnego</i> (fragm.).</p> <p>Malarstwo, np. W. Wojtkiewicz, <i>Cyganeria</i>; J. Ensor, <i>Ensor z maskami</i>.</p> <p>Rzeźba modernistyczna, np. A. Rodina, K. Laszczki, G. A. Vigelanda, X. Dunikowskiego (ilustracje z podręcznika).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę utworu – dokonuje analizy i interpretacji wiersza <ul style="list-style-type: none"> • określa sytuację liryczną • przedstawia nastrój i uczucia ja lirycznego • określa formę podawczą, cechy gatunkowe i kompozycję wiersza • wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje (w tym eksponujące motywy brzydoty, śmierci, rozkładu) • interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworu – wskazuje w utworze elementy prowokacji i naruszania dobrego smaku, formułuje sądy interpretacyjne – uczestniczy w dyskusji, polemizuje, uzasadnia swoje sądy i opinie – porównuje różne sposoby mówienia o miłości w poezji (np. romantycznej i w wierszu Baudelaire’a) – *wyjaśnia, jak Baudelaire pojmuje artystę 	<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje wiersz, odnosząc go do tradycji literackiej i kulturowej poezji miłosnej – *analizuje cechy gatunkowe utworu, porównuje go ze znanymi erotykami (np. K. Przerwy-Tetmajera, A. Asnyka, romantyków, poetów barokowych) – *przygotowuje noty biograficzne na temat życia i twórczości wybranych „poetów przeklętych” z różnych epok – *wygłasza krótkie prezentacje nt. Baudelaire’a, Verlaine’a i Rimbauda, wykorzystując informacje znalezione w różnych źródłach i multimedialne środki przekazu – *pisze esej na temat pojęcia piękna i brzydoty w sztuce – wyjaśnia, dlaczego rzeźba była w modernizmie królową sztuk plastycznych – *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł rzeźby modernistycznej

	<p>nowoczesnego</p> <ul style="list-style-type: none"> – *zestawia różne koncepcje artysty (np. <i>poeta doctus</i>, poeta wieszcz, poeta cygan, poeta kapłan przed ołtarzem sztuki, poeta przeklęty) i odnosi je do sylwetek twórców oraz kreacji literackich – *wyjaśnia termin „poeta przeklęty” – pisze wypowiedź argumentacyjną na temat pojęcia piękna i brzydoty w sztuce, odwołuje się do utworów literackich i innych tekstów kultury – opisuje i charakteryzuje dzieła rzeźby modernistycznej; wskazuje ich specyfikę 	
<p>7. Rzeczywistość duszy, czyli młodopolskie poszukiwania języka poezji – impresjonizm i symbolizm. Tatrzańskie fascynacje artystów Młodej Polski. Poezja kobiet.</p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Melodia mgieł nocnych (Nad Czarnym Stawem Gąsienicowym)</i>.</p> <p>*P. Verlaine, <i>Sztuka poetycka</i>;</p> <p>*K. Zawistowska, [<i>Moja dusza...</i>];</p> <p>*A. Rimbaud, <i>Statek pijany</i>;</p> <p>J. Kasprówic, <i>Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach</i>.</p> <p>M. Podraza-Kwiatkowska, <i>Symbolizm</i> (fragm.).</p> <p>Malarstwo impresjonistyczne i symbolistyczne.</p> <p>Muzyka, np.: M. Ravel, <i>Bolero</i>; C. Debussy, <i>Morze, Światło, Księżycyca, Popołudnie fauna</i>; M. Karłowicz, <i>Pieśni</i>; K. Szymanowski, <i>Harnasie</i>.</p> <p>*J. Kofta, <i>Rimbaud, Aniele Stróżu mój</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze z właściwą dykcją i intonacją, uwzględnia rytmizację i dynamikę, akcenty – dokonuje analizy i interpretacji wierszy, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • określa ich tematykę i problematykę • przedstawia sytuację liryczną • określa kreacje podmiotu lirycznego, opisuje jego postawę, nastrój i uczucia • określa kompozycję i cechy gatunkowe • wskazuje i opisuje obrazy poetyckie • wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje • charakteryzuje wersyfikację i warstwę brzmieniową • *rozpoznaje takie elementy wierszy, jak intonacja, rytm, dynamika; określa ich funkcje • *rozpoznaje symboliczną konwencję wierszy • interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworów • wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty (m.in. literacki, filozoficzny, biograficzny, kulturowy) – charakteryzuje gatunki liryki młodopolskiej: sonet, liryk – w czytanych wierszach rozpoznaje charakterystyczne dla Młodej Polski cechy stylu i *poetyki (impresjonizm, symbolizm) – rozpoznaje styl impresjonistyczny w malarstwie i *muzyce, wskazuje jego charakterystyczne cechy – *porównuje cechy stylu impresjonistycznego w poezji, malarstwie i muzyce – *przygotowuje wystąpienie na temat młodopolskiej liryki tatrzańskiej oraz fascynacji górami – wykorzystuje informacje z literatury naukowej i zasobów multimedialnych – porządkuje informacje w problemowe całości, syntezuje je wokół tematu, wyjaśnia młodopolską koncepcję symbolu); wyjaśnia różnicę między symbolem a alegorią (na konkretnych przykładach) – interpretuje symbole zawarte w czytanych utworach oraz w malarstwie – pisze wypracowanie na temat wybranego wiersza, przedstawia propozycję jego odczytania – *wyjaśnia, czym była młodopolska synteza sztuk 	<ul style="list-style-type: none"> – w interpretacji wierszy przedstawia propozycje ich odczytania; formułuje argumenty na podstawie tekstów i ich kontekstów – wyjaśnia, na czym polegał subiektywizm opisu świata w liryce młodopolskiej (podaje przykłady) – *porównuje sposoby i funkcje opisu świata w poezji młodopolskiej i literatury pozytywistycznej – *rozpoznaje w wierszach konwencję oniryczną – *interpretuje <i>Statek pijany</i> jako poetycki manifest wolności (wyobraźni, sztuki, artysty...); – *odnajduje wierszu próbę stworzenia niepowtarzalnego języka sztuki – wyjaśnia, jakie miejsce zajmowały w panoramie stylów epoki: impresjonizm i symbolizm; *wskazuje ich źródła filozoficzne – wskazuje środki artystyczne charakterystyczne dla omawianych stylów (w literaturze i malarstwie), określa ich funkcje – *określa miejsce synestezji w liryce młodopolskiej, wyjaśnia jej filozoficzne założenia – *przedstawia symbole typowe dla poezji epoki i ich interpretacje – przedstawia założenia psychoanalizy Freuda i jej wpływ na twórczość epoki – określa, w jaki sposób poezja dążyła do ukazania tajemnicy istnienia (symbol, sugestia, zasada powszechnych powinowactw) – *przedstawia postacie symbolistów francuskich (J. Moreasa, A. Rimbauda, S. Mallarmégo) i ich wpływ na epokę – wskazuje źródła fascynacji przyrodą gór i folklorem góralskim w sztuce przełomu wieków – *porównuje funkcjonowanie sonetu w literaturze różnych epok – określa miejsce liryki kobiecej w twórczości Młodej Polski (*przygotowuje na ten temat wypowiedź na podstawie literatury naukowej i samodzielnie znalezionych informacji) – *interpretuje porównawczo wiersze i obrazy impresjonistyczne i symbolistyczne – pisze wypowiedź argumentacyjną zawierającą analizę i interpretację wybranego utworu – *wyjaśnia, do jakiej tradycji literackiej nawiązuje wiersz J. Kofty; dostrzega w nim „dialog z tradycją” – *interpretuje wiersz współczesny, sytuując go w różnych kontekstach (w tym historycznym,

	<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje obrazy impresjonistyczne i symbolistyczne – *określa tematykę i problematykę wiersza J. Kofty – *przedstawia propozycję odczytania utworu 	<p>biograficznym, literackim)</p>
<p>8. Poetyckie „wadzenie się” z Bogiem.</p> <p>J. Kasprówic, <i>Dies irae</i> (fragm.).</p> <p>Malarstwo ekspresjonistyczne i reprezentujące nurt groteski np.: E. Munch, <i>Krzyk</i>, <i>Madonna</i>; E. Node, <i>Ukrzyżowanie</i>; W. Weiss, <i>Promienny zachód słońca</i>.</p> <p>Muzyka, np. K. Szymanowski, <i>Trzy fragmenty z poematów Jana Kasprówic</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę utworu – określa, kim jest ja liryczne, opisuje jego nastrój i uczucia – przedstawia przyczyny prometejskiego buntu Adama – wskazuje cechy gatunkowe utworu, *charakteryzuje rolę konwencji hymnicznej – rozpoznaje w utworze patos i tragizm, określa ich funkcje i wartościujący charakter – *rozpoznaje konwencję symboliczną i oniryczną dzieła – wskazuje w wierszu symbole i określa ich funkcje – określa kompozycję i cechy wersyfikacji dzieła – wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – *rozpoznaje sposoby rytmizacji wiersza, wersyfikację, rozłożenie akcentów itp. i określa ich funkcje – wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty (m. in. biograficzny, literacki, historycznoliteracki, kulturowy) – rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej (motywy apokaliptyczne, Adam i Ewa, Szatan, grzech) i antyczne (prometeizm); wyjaśnia ich funkcje – przedstawia ukazany w wierszu obraz kondycji ludzkiej – rozpoznaje ekspresjonistyczny charakter utworu, wskazuje charakterystyczne środki artystyczne – na podstawie utworu i dzieł malarskich określa charakterystyczne cechy stylu ekspresjonistycznego – w literaturze i malarstwie wskazuje elementy groteski i określa ich funkcję – *interpretuje obrazy ekspresjonistyczne – tworzy wypowiedzi argumentacyjne na temat utworu i jego kontekstów – redaguje notatkę syntezującą, definicję 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w wierszu obrazy poetyckie, analizuje sposób ich przedstawienia i interpretuje funkcje – charakteryzuje obraz przestrzeni i sposób jej ukazania w utworze – wskazuje elementy, symbole i obrazy nawiązujące do Apokalipsy; *określa, na czym polega ich reinterpretacja w utworze Kasprówic – *wyjaśnia, w jaki sposób przywoływanie tradycji literackiej służy budowaniu wartości – wskazuje środki artystyczne charakterystyczne dla stylu ekspresjonistycznego; odnosi je do literatury i malarstwa – analizuje metaforykę <i>Dies irae</i> (na podstawie czytanych fragmentów) – przedstawia katastrofizm i ekspresjonizm przełomu wieków; wyjaśnia, jakie miejsce zajmowały w panoramie stylów epoki – wskazuje filozoficzne źródła postaw ukazanych w <i>Dies irae</i> – *porównuje twory literackie i dzieła malarskie o charakterze ekspresjonistycznym, uwzględniając różne konteksty – porównuje prometejski bunt Adama z buntem Konrada w Wielkiej Improwizacji – *analizuje sposób funkcjonowania motywów apokaliptycznych w tradycji kultury (w poznanych utworach literackich); dokonuje syntezy
<p>9. Uspokojenie i zgoda ze światem.</p> <p>Motywy franciszkańskie i klasycystyczne w twórczości poetów młodopolskich.</p> <p>J. Kasprówic, *** [Rozmłówała się ma dusza], *** [Witajcie kochane góry].</p> <p>L. Staff, <i>Przedśpiew</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę wierszy, sytuując je w kontekstach biograficznych, literackich i kulturowych – określa, kim jest podmiot/bohater liryczny utworów, opisuje jego nastrój i uczucia, stosunek do świata – określa postawę filozoficzną podmiotu mówiącego w czytanych wierszu – określa budowę i kompozycję wierszy – określa charakter wersyfikacji i jej funkcje; *porównuje z wersyfikacją innych wierszy Kasprówic i Staffa – wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – w czytanych wierszach rozpoznaje klasycyzm i franciszkanizm, wskazuje konkretne cytaty – dostrzega w wierszach obecność toposu wędrówki i określa jego funkcję 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy: klasycyzm, franciszkanizm; określa, jakie miejsce zajmowały w literaturze i sztuce Młodej Polski – wskazuje i interpretuje motywy franciszkańskie obecne w wierszach Kasprówic – dostrzega nawiązania do tradycji antycznej w wierszu Staffa (klasycyzm, ład, harmonia, postawa stoicka itp.); określa ich funkcje – *wskazuje w wierszu Staffa aluzję do słów Terencjusza i interpretuje ją – wskazuje filozoficzne źródła postaw wobec życia w czytanych utworach – *przedstawia przemiany postawy filozoficznej i artystycznej w twórczości Kasprówic oraz Staffa – *porównuje sposób przedstawienia i funkcję motywów franciszkańskich w dziełach różnych sztuk

	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje postawę filozoficzną, uczucia, stosunek do świata i Boga itp. (*a także sposób ich wyrażenia) w hymnie <i>Dies irae</i> oraz późnych wierszach Kasprowicza – *syntetycznie przedstawia obraz śmierci w twórczości Kasprowicza i Staffa, analizuje sposób przedstawienia i funkcje – *dostrzega przemiany postaw twórczych Kasprowicza i Staffa – redaguje notatkę syntezującą, definicję – pisze interpretację wybranego wiersza (wypowiedź argumentacyjną), formułuje argumenty na podstawie utworu i jego kontekstów 	<ul style="list-style-type: none"> – porządkuje wiadomości o kierunkach w poezji i sztuce przełomu wieków, definiuje terminy – *wygłasza samodzielnie przygotowany referat na temat kierunków sztuki młodopolskiej – *pisze interpretację porównawczą dwóch utworów (lub różnych dzieł sztuki)
<p>10. Problematyka narodowa i społeczna opowiadań Stefana Żeromskiego. Realizm, naturalizm, symbolizm... Obraz społeczeństwa Polski postyczniowej.</p> <p>Stefan Żeromski, <i>Rozdzióbią nas kruki, wrony...</i>; <i>Echa leśne</i>.</p> <p>Malarstwo: A. Grottger, dzieła o tematyce powstańczej, np. <i>Pierwsze ofiara</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza utwory; odróżnia streszczenie od parafrazy – określa tematykę i problematykę opowiadań oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi, społecznymi i egzystencjalnymi – określa elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, wydarzenia, wątki...) – określa cechy gatunkowe utworów (opowiadanie, nowela) – przedstawia i charakteryzuje bohaterów – wskazuje narratora i określa sposób prowadzenia narracji oraz jego funkcję – rozpoznaje w utworach realizm, naturalizm i symbolizm – wskazuje motywy i sytuacje symboliczne; odczytuje ich znaczenia – wskazuje elementy naturalistyczne i określa ich funkcje – interpretuje tytuły utworów – określa sposób ukazania natury i jej funkcje w każdym z opowiadań – rozpoznaje obecne w opowiadaniach wartości (patriotyzm, altruizm, honor, wierność zasadom...); określa ich rolę i związek z problematyką utworu – porównuje obraz powstania styczniowego w opowiadaniu <i>Rozdzióbią nas kruki, wrony...</i> i w malarstwie Grottgera; *dostrzega opozycyjność opowiadania wobec romantycznej konwencji mówienia o powstaniu – wykorzystuje kontekst historyczny, społeczny, historycznoliteracki i *biograficzny do odczytania opowiadań – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat powinności człowieka wobec różnych wartości i imponderabiliów – formułuje tezy, sądy i opinie, uzasadnia je poprawną argumentacją – swoje przemyślenia ujmuje w formę wypracowania o poprawnej kompozycji – *wskazuje charakterystyczne cechy stylu prozy Żeromskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje utwory, wykorzystując różne konteksty (historyczny, biograficzny, historycznoliteracki, egzystencjalny) – rozpoznaje artystyczne sposoby budowania nastroju; wskazuje środki stylistyczne i językowe – w czytanych utworach wskazuje obecność różnych kategorii estetycznych (np. tragizm, patos, ironia, sarkazm) oraz określa ich funkcje – *wskazuje stylistyczne wykładniki tragizmu, komizmu, ironii – w sposób pogłębiony charakteryzuje postać Szymona Winyrycha i analizuje motywy jego postępowania; *dostrzega w bohaterze elementy różnych tradycji literackich – w kreacjach bohaterów dostrzega nawiązania do tradycji romantycznej; interpretuje je – w czytanych fragmentach wskazuje stylistyczne wyznaczniki różnych stylów – rozpoznaje sposoby oddawania stanów i przeżyć wewnętrznych bohaterów (w tym – środki stylistyczne i językowe) – określa charakterystyczne cechy młodopolskiego naturalizmu – *analizuje budowę składniową oraz elementy brzmieniowe prozy Żeromskiego – wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja zewnętrzna (np. niewola narodowa, ograniczenia społeczne) determinuje stan ducha jednostki – na podstawie czytanych utworów określa charakterystyczne cechy prozy młodopolskiej (*deformacje kompozycyjne, *współwystępowanie różnych poetyk, perspektywa narratora, *liryzacja prozy itp.) – pisze pracę (wypowiedź argumentacyjną, *esej) na temat idei i problemów obecnych w prozie Żeromskiego
<p>11. Powieść o dojrzewaniu: Stefan Żeromski, <i>Szyfowe prace</i> (przypomnienie lektury ze szkoły podstawowej).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, opowiada utwór – określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi, społecznymi i egzystencjalnymi – rozpoznaje cechy gatunkowe powieści młodopolskiej (kompozycja, styl, 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty (historyczny, społeczny, historycznoliteracki, biograficzny, kulturowy, egzystencjalny) – wskazuje obecność w utworze różnych kategorii estetycznych (np. tragizm, patos, humor, ironia,

<p>A. Mickiewicz, <i>Reduta Ordon</i> (przypomnienie lektury ze szkoły podstawowej).</p>	<p>fragmentaryczność itp.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, wydarzenia, wątki...) – charakteryzuje bohaterów, w sposób pogłębiony M. Borowicza i A. Radka – interpretuje tytuł – *rozpoznaje konwencję realistyczną – przedstawia różne możliwości odczytania powieści – rozpoznaje wartości obecne w utworze i odnosi się do nich – wykorzystuje potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, egzystencjalny, historycznoliteracki) do pogłębionego odczytania powieści – ocenia wartość poezji romantycznej i jej rolę w kształtowaniu tożsamości narodowej pokoleń Polaków 	<p>liryzm) oraz określa ich funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje różne sposoby ukazywania przeżyć wewnętrznych bohaterów, rozpoznaje zabiegi artystyczne (np. psychizację pejzażu, monolog wewnętrzny) – określa sposób ukazania w powieści polskiego społeczeństwa w czasach niewoli narodowej – uzasadnia różne możliwości odczytania utworu, odwołując się do jego treści i poetyki – dostrzega motywy symboliczne i określa ich funkcje – przedstawia sposoby nawiązywania do tradycji romantycznej i *określa jej rolę w budowaniu wartości uniwersalnych oraz narodowych
<p>12. Tragiczne wybory i samotność bohatera. Etyka Conradowska. Żywiół morza i jego symboliczne znaczenia. Sposoby kreowania świata przedstawionego. Uniwersalne pytania prozy Conradowskiej.</p> <p>J. Conrad, <i>Lord Jim</i>.</p> <p>Z. Najder, [<i>Conrad – pisarz nowoczesny</i>].</p> <p>Maya Jasanoff, [<i>Aktualność Conrada</i>].</p> <p>Cz. Miłosz, <i>Traktat poetycki</i> (frag.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, opowiada utwór; odróżnia streszczenie od parafrazy – określa tematykę i problematykę powieści oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi i egzystencjalnymi – wskazuje cechy gatunkowe powieści; *określa specyfikę powieści Conrada: <ul style="list-style-type: none"> • kompozycję • różne style, jakimi posługuje się narrator (m.in. impresjonistyczny i symboliczny) • psychologizm – przedstawia narrację i kompozycję utworu, określa ich funkcje <ul style="list-style-type: none"> • *rozpoznaje konwencję realistyczną • wskazuje elementy symboliczne; odczytuje je – charakteryzuje głównego bohatera i przedstawia inne postacie utworu – charakteryzuje porównawczo Lorda Jima i Marlowa – analizuje motywy decyzji tytułowego bohatera, ustosunkowuje się do nich – w kreacji bohatera wskazuje nawiązania do tradycji romantycznej i etosu rycerskiego; *i interpretuje je – analizuje zawarte w powieści opisy morza i określa ich funkcje; wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój (np. metafory) – interpretuje powieść, wykorzystując konteksty: biograficzny, historyczny, społeczny i egzystencjalny – *odczytuje utwór jako obraz kryzysu kultury europejskiej przełomu XIX i XX wieku – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat honoru, lojalności, wierności sobie itp., odwołując się do powieści Conrada – *wie, w jaki sposób etyka Conradowska wpłynęła na przyszłe pokolenia (np. młodzieży walczącej w czasie II wojny światowej) – pisze wypracowanie (wypowiedź argumentacyjną) na temat problematyki poruszanej w utworze – wygłasza mowę oskarżycielską lub obrończą zbudowaną zgodnie z zasadami retoryki – czyta fragmenty literatury naukowej 	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy pogłębiony portret psychologiczny Lorda Jima, odwołując się do treści utworu i opinii różnych postaci powieściowych – przedstawia Conradowskie rozumienie honoru, porównuje go z pojmowaniem przez innych autorów (np. Żeromskiego) – analizuje sposób opowiadania o losach Jima – określa symboliczne i metaforyczne sensy w utworach Conrada nadawane żywiółowi morza – określa Conradowską wizję świata i losu (przeciwnieństwo człowieka i natury, konflikt wartości, dramat wyborów) – *wskazuje cechy powieści Conrada, które wpłynęły na rozwój powieści XX w. – porównuje sposób pojmowania honoru w powieści Conrada i <i>Echach leśnych</i> Żeromskiego – pisze wypracowanie (*esej) na temat etyki conradowskiej – porównuje sposób ukazania egzotycznych kultur w powieści Conrada i na obrazach Gauguina – *porównuje funkcjonowanie motywów symbolicznych w powieści Conrada i na obrazach Gauguina – *przygotowuje prezentację/referat na temat życia i twórczości Conrada na podstawie samodzielnie znalezionych wiadomości; korzysta z literatury naukowej i zasobów multimedialnych – *uzasadnia tezę, że Conrad jest pisarzem nowoczesnym; podaje argumenty na podstawie literatury naukowej – interpretuje fragment <i>Traktatu poetyckiego</i> Miłosza dotyczący Conrada – *wyjaśnia, na czym polega mityzacja biografii pisarza – wygłasza mowę na temat etyki Conradowskiej; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne

	<p>poświęconej prozie Conrada; przetwarza zawarte w nich informacje</p> <ul style="list-style-type: none"> – odczytuje główną myśl tekstu naukowego, rozpoznaje sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację – odczytuje fragment <i>Traktatu poetyckiego</i> Miłosza jako poetycki miniportret Conrada 	
<p>13. <i>Chłopi</i> Władysława Stanisława Reymonta.</p> <p>Świat przedstawiony w powieści i sposoby jego wykreowania. Obrazy wsi i chłopskiego życia. Przestrzeń mitu. Człowiek w rytmach natury. Młodopolskie odkrycia kultury ludowej. „Chłopska epopeja”. Powieść modernistyczna. <i>Chłopi</i> na ekranie.</p> <p>K. Wyka, [„<i>Chłopi</i>” – <i>związki z epoką</i>]</p> <p>T. Linkier [<i>Staw w Lipcach</i>]</p> <p>Malarstwo przedstawiające tematy wiejskie, np. L. Wyczółkowski, <i>Kopanie buraków, Siewca</i>; T. Axentowicz, <i>Święto Jordanu</i>; J. Malczewski, <i>Topielec w uściskach dziwożony</i>; F. Ruszczyk, <i>Ziemia</i>.</p> <p><i>Chłopi</i>, film w reż. J. Rybkowskiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę i problematykę utworu oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi epoki – wskazuje cechy gatunkowe powieści – określa elementy świata przedstawionego i przedstawia sposoby ich wykreowania – przedstawia kompozycję utworu, uzasadnia jej funkcję – *rozpoznaje różne konwencje obecne w powieści – charakteryzuje bohaterów indywidualnych i zbiorowych – *w kreacjach postaci powieściowych rozpoznaje mitologizację – opisuje przestrzeń wsi jako zamkniętą enklawę kulturową *i przestrzeń mityczną – wskazuje w powieści różne porządki czasowe („rytmy i toki”), którym podlega życie chłopów – *wskazuje fundamenty ładu, na którym jest oparte życie wsi – charakteryzuje moralność, wierzenia i obyczajowość mieszkańców Lipiec – wskazuje ich chrześcijańskie i pozachrześcijańskie korzenie – charakteryzuje różnorodne związki człowieka z naturą ukazane w <i>Chłopach</i> i przedstawia sposoby ich ukazania – interpretuje treści symboliczne utworu – określa różne „wcielenia” narratora powieści; *interpretuje funkcje każdego z nich – rozpoznaje w utworze różne style, np. impresjonizm, symbolizm, realizm, naturalizm; wskazuje charakterystyczne dla nich środki stylistyczne, określa funkcje w utworze – *interpretuje funkcje różnych stylów (realistycznego, impresjonistycznego, naturalistycznego) w języku powieści – rozpoznaje w utworze stylizację gwarową; określa jej charakter i funkcję – na przykładzie wybranych dzieł sztuki porównuje sposób ukazania tematów wiejskich w literaturze i malarstwie – podaje przykłady młodopolskiej fascynacji kulturą wiejską; *uzasadnia, że w literaturze i malarstwie chłop stawał się postacią mityczną – korzysta z literatury naukowej; wykorzystuje zawarte w niej informacje do pogłębionego odczytania utworu – w tekstach naukowych odczytuje główną myśl, rozpoznaje sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację – pisze wypowiedź argumentacyjną (rozprawkę, szkic interpretacyjny...) związaną z problematyką i poetyką powieści 	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia, dlaczego powieść Reymonta określa się mianem „chłopskiej epopei” – podaje argumenty, odwołując się do treści i budowy utworu – charakteryzuje bohaterów, wskazując m.in. naturalistyczną motywację ich postępowania – dostrzega i interpretuje konflikty wewnętrzne bohaterów – wykorzystując wiedzę o mitach, pogłębia interpretację postaci powieściowych i obrazu życia wsi – *w kreacjach bohaterów odnajduje mityczne archetypy postaw – *dostrzega w utworze biblijny mit siewcy; określa jego funkcje – *przedstawia filozoficzne podłoże modernistycznego zainteresowania mitami (Nietzsche) – *wyjaśnia, na czym polegał mitologiczny synkretyzm literatury (kultury) epoki – dostrzega przemiany postaci kobiecych, *interpretuje ich symbolikę – rekonstruuje system wartości i prawa, jakimi się rządzi chłopska gromada – analizuje język i styl każdego z narratorów; wskazuje charakterystyczne środki językowe i stylistyczne oraz określa ich funkcje – analizuje stylizację gwarową, wskazując różne rodzaje dialektyzmów – wskazuje w utworze elementy heroizacji postaci (np. śmierć Boryny) – *w poetyce utworu dostrzega przejawy młodopolskiej syntezy sztuk – *porównuje teksty kultury o tematyce wiejskiej (literaturę, malarstwo, film), uwzględniając różnorodne konteksty – *w interesujący sposób prezentuje życie i twórczość Reymonta (referat lub prezentacja); wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały – *przedstawia przemiany powieści od XIX-wiecznego realizmu do prozy młodopolskiej

	<ul style="list-style-type: none"> – *pisze recenzję filmowej adaptacji <i>Chłopów</i> w reż. J. Rybkowskiego 	
<p>Dialogi z tradycją. W. Myśliwski, <i>Kamień na kamieniu</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa temat czytanego fragmentu prozy – rozpoznaje elementy świata przedstawionego, wnioskuje o czasie wydarzeń i przestrzeni, w której się rozgrywają – *identyfikuje fragment powieści współczesnej – określa, kim jest narrator – rozpoznaje w opisie środki stylistyczne (np. epitety) i określa ich funkcje – porównuje obrazy zabawy i tańca w czytanim fragmencie i w literaturze młodopolskiej (np. w <i>Chłopach</i> i w <i>Weselu</i>) – podaje podstawowe informacje o W. Myśliwskim i jego twórczości 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytany fragment, wykorzystując kontekst historyczny, kulturowy i historycznoliteracki – wskazuje w opisie środki stylistyczne i językowe służące stylizacji i charakterystyce narratora – przedstawia funkcjonowanie motywu tańca w literaturze młodopolskiej *oraz w literaturze i sztuce innych epok; dokonuje syntezy – gromadzi informacje na temat motywu tańca w literaturze i sztuce
<p>14. Młoda Polska tatrzańska.</p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Marsz zbójcecki, List Hanusi</i> (fragm.). J. Kasprówic, utwory ukazujące przyrodę tatrzańską.</p> <p>Przykłady stylu zakopiańskiego w architekturze.</p> <p>Malarstwo młodopolskie ukazujące Tatry i górali. Muzyka: fragmenty utworów M. Karłowicza oraz K. Szymanowskiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia odkrywanie Tatr, Zakopanego i folkloru góralskiego w okresie Młodej Polski; wyjaśnia, jak wpłynęły one na charakter epoki – wymienia postacie twórców i działaczy związanych z Tatrami i Zakopanem – podaje przykłady utworów młodopolskich (literatury, malarstwa i muzyki) związanych z Tatrami i folklorem podhalańskim – redaguje noty biograficzne, definicje, hasła encyklopedyczne – określa, jakie wartości obecne w baśniach, legendach i podaniach góralskich fascynowały artystów młodopolskich – w czytanych fragmentach utworów tatrzańskich K. Przerwy Tetmajera dostrzega i interpretuje: <ul style="list-style-type: none"> • fascynację kulturą ludową góralszczyzny • mityzację i heroizację bohaterów • obrazy przyrody tatrzańskiej • wykorzystanie gwary podhalańskiej – rozpoznaje styl zakopiański, wskazując jego charakterystyczne cechy – na przykładzie wybranych dzieł sztuki porównuje sposób ukazania górali i góralszczyzny w literaturze i malarstwie – samodzielnie znajduje w różnych źródłach informacje o miejscu Tatr i góralszczyzny w kulturze Młodej Polski – realizuje indywidualnie lub zespołowo projekt edukacyjny związany z modą tatrzańską w okresie Młodej Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje wystąpienie (referat/ prezentację) na temat roli Zakopanego i inspiracji góralszczyzną (Witkiewicz, styl zakopiański, folklor podhalański, Sabała, taternictwo, stylizacje góralskie itd.); – w postawach i filozofii epoki znajduje źródła mitu górala (góralszczyzny) w twórczości młodopolskiej – *rozpoznaje archetypy w kreacjach bohaterów podań i legend (np. Janosika) – analizuje środki językowe służące stylizacji gwarowej utworów Przerwy-Tetmajera – *porównuje teksty kultury związane z Tatrami, uwzględniając różne konteksty – *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł sztuki (poezji, malarstwa i muzyki) związanych z Tatrami i góralszczyzną
<p>15. Teatr końca XIX wieku. Rewolucja w teatrze.</p> <p>Ilustracje związane z teatrem i muzyką końca XIX wieku. Muzyka: fragmenty dzieł Wagnera, Griega, Debussy'ego.</p> <p><i>Teatralny cyrograf</i> Wywiad z Grzegorzem Jarzyną i Krzysztofem Warlikowskim (fragm.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia istotę przemian, jakie przechodzi teatr pod koniec XIX wieku – *wyjaśnia, na czym polegała wielka reforma teatralna – *przedstawia sylwetki i dzieła najważniejszych osobowości związanych z teatrem europejskim końca XIX wieku (R. Wagner, M. Maeterlinck, H. Ibsen, A. Strindberg, A. Czechow) – wskazuje naturalizm i symbolizm jako najważniejsze nurty w dramacie przełomu wieków (podaje przykłady dzieł) – *wyjaśnia, na czym polegał synkretyzm dramatu końca XIX wieku – *opisuje specyfikę oper Wagnerowskich 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje krótką prezentację najważniejszych osobowości związanych z teatrem europejskim końca XIX wieku (np. R. Wagner, M. Maeterlinck, H. Ibsen, A. Strindberg, A. Czechow); przedstawia ich życie i twórczość, wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały multimedialne – *wygłasza referat na temat przemian w teatrze końca XIX w., ocenia wpływ Wagnera i dramaturgów skandynawskich – *charakteryzuje nową rolę twórcy spektaklu teatralnego (reżyser – inscenizator – wizjoner – artysta słowa i obrazu) – określa rolę elementów plastycznych i muzyki w koncepcji teatru przełomu wieków

	<ul style="list-style-type: none"> – i uzasadnia wpływ Wagnera na rozwój teatru – przedstawia przemiany w polskim teatrze, prezentuje sylwetki twórców, m.in. S. Wyspiańskiego i G. Zapolskiej – przedstawia koncepcję „teatru ogromnego” Stanisława Wyspiańskiego – *wyjaśnia pojęcie syntezy sztuk – *wyjaśnia, jak pojmowali syntezę sztuk moderniści i jakie było jej miejsce w kulturze epoki – korzysta z literatury naukowej, samodzielnie znajduje informacje w różnych źródłach, przetwarza je i hierarchizuje – porządkuje wiadomości, redaguje notatki, definicje, noty biograficzne – czyta fragmenty wywiadu z współczesnymi twórcami teatru; przetwarza znalezione informacje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego symboliści uważali muzykę za najważniejszą ze sztuk – *charakteryzuje operę i poemat symfoniczny jako gatunki, które wiązały literaturę z muzyką – *prezentuje wybitnych kompozytorów przełomu wieków, podaje przykłady ich dzieł (E. Grieg, C. Debussy, R. Strauss, K. Szymanowski) – gromadzi informacje na temat przemian w teatrze końca XIX wieku
<p>16. S. Wyspiański, <i>Wesele</i>.</p> <p>Dramat i języki teatru. Dwie płaszczyzny dramatu. Chłopomania i „plotkarski” charakter dzieła. Parada widm i osoby dramatu. Dramat realistyczny i symboliczny. Symbole w <i>Weselu</i>. Rozrachunek z polskimi mitami narodowymi. Skrzypce Chochoła. Motyw tańca i jego funkcje. Poetyka dzieła.</p> <p>T. Żeleński-Boy, <i>Plotka o „Weselu”</i> (fragm.).</p> <p>F. Ziejka, <i>W kręgu mitów polskich</i> (fragm.).</p> <p>Malarstwo, m.in. J. Matejko, <i>Stańczyk, Wernyhora</i>; L. Wyczółkowski, <i>Stańczyk</i>; J. Malczewski, <i>Melancholia i Błędne koło</i>; S. Wyspiański, <i>Chochoły</i>; W. Przerwa-Tetmajer, <i>Dorobek (Rodzina artysty)</i>; W. Weiss, <i>Taniec</i>.</p> <p>P. Korczyński, <i>Śladami Szeli, czyli Diabły polskie</i> (fragm.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia treść dramatu, relacjonuje akty i sceny – określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, historycznymi i estetycznymi epoki – wykazuje dwupłaszczyznowość „Wesela”; – przedstawia przestrzeń i czas, postacie, akcję – *rozpoznaje podwójną konwencję dramatu: realistyczną i symboliczną; wskazuje ich cechy – określ cechy gatunkowe <i>Wesela</i> jako dramatu modernistycznego; odwołuje się do treści i poetyki utworu – określa nastrój poszczególnych scen, wskazując tworzące go środki artystyczne – rozpoznaje w konkretnych scenach komizm, tragizm, patos, ironię; określa ich funkcje i wykazuje wartościujący charakter – przedstawia charakter i funkcję didaskaliów – charakteryzuje sposób przedstawienia środowiska artystów młodopolskich – analizuje dialogi postaci dramatu – rozpoznaje kompozycję całego dramatu i wskazanych scen – charakteryzuje postacie <i>Wesela</i>, zwracając uwagę na ich portrety psychologiczne i indywidualizację języka – wskazuje i interpretuje elementy symboliczne: osoby dramatu, przedmioty, sceny – interpretuje je, wykorzystuje potrzebne konteksty – wykorzystuje informacje z literatury naukowej i biograficznej dla pogłębienia znajomości kontekstów <i>Wesela</i> – przedstawia historyczne realia „Wesela” (postacie, sytuacje) – wyjaśnia, czym była młodopolska chłopomania i w jaki sposób została ukazana w dramacie – na podstawie dramatu ukazuje złożone relacje między chłopami a inteligencją, demaskując mit solidaryzmu narodowego – uzasadnia zróżnicowany sposób ukazania tańca w dramacie i określa jego funkcje – interpretuje chocholi taniec, wskazując różne 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w „Weselu” i analizuje cechy dramatu realistycznego i symbolicznego; uwzględnia różne płaszczyzny dzieła – rozpoznaje zasadę kompozycyjną każdego z aktów dzieła *i określa jej źródła – przedstawia artystyczne inspiracje poszczególnych fragmentów dramatu (np. szopka krakowska, malarstwo Matejki itp.) – określa funkcje didaskaliów w dramacie modernistycznym; wyjaśnia ich specyfikę – rekonstruuje zbiorowy portret chłopów i inteligencji obecny w dramacie – analizuje sposoby zastosowania i funkcje dialektyzacji – wyjaśnia, na czym polega mistrzostwo języka <i>Wesela</i> – wskazuje aforyzmy i sformułowania z „Wesela”, które się utrwały w języku potocznym – *interpretuje „Wesele” jako rozrachunek z polskimi mitami narodowymi („bajecznie kolorowa”, „raclawicka kosa”, „chłop-król Piast”, „pawie pióra”, „krwawe zapusty” rabacji galicyjskiej itp.) – *dostrzega w utworze obecność symboli polskiej wyobraźni narodowej, określa ich funkcje – *wyjaśnia, jak Wyspiański ocenia sposób przedstawiania (w sztuce) chłopów polskiego i jego roli w historii narodowej – zabiera głos w dyskusji na temat ukazania w dramacie „problemów polskich” – przedstawia rolę elementów malarskich i muzycznych w <i>Weselu</i>; *na podstawie dramatu wyjaśnia, na czym polegała młodopolska synteza sztuk – *określa miejsce motywu tańca w sztuce przełomu wieków; wskazuje jego podłoże filozoficzne – interpretuje dzieła malarskie stanowiące kontekst <i>Wesela</i>; odnosi je do scen dramatu, porównuje funkcjonowanie tych samych motywów w dziełach różnych sztuk – porównuje sposób pokazania polskiego narodu i jego problemów w <i>Weselu</i> i w dramatach romantycznych; pisze wypowiedź argumentacyjną na ten temat

<p><i>Wesele</i>, film w reż. A. Wajdy.</p> <p>Wybrany spektakl teatralny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – możliwe odczytania tej sceny – tworzy spójną interpretację <i>Wesela</i> jako dramatu o polskich sprawach – dostrzega w <i>Weselu</i> inspiracje malarstwem Matejki – wypowiada się na temat twórczości dramatycznej Wyspiańskiego, używając terminu „neoromantyzm” – interpretuje dramat, wykorzystując potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, malarski, muzyczny itp.) i odwołując się do właściwych fragmentów – pisze na temat „Wesela” wypowiedź argumentacyjną, w której przedstawi interpretację dramatu i ustosunkuje się do jego problematyki – przedstawia koncepcję filmu A. Wajdy; wyjaśnia jak reżyser przekłada dramat na język filmu – *przedstawia narrację filmową – przedstawia i ocenia kreacje postaci – analizuje środki filmowe – określa rolę warstwy dźwiękowej i wizualnej – wyjaśnia terminy: metafora filmowa, symbol filmowy – pisze recenzję filmu Wajdy 	<ul style="list-style-type: none"> – zabiera głos w dyskusji na temat artystycznych i ideowych walorów filmu Wajdy – wyjaśnia, na czym polega „malarskość” filmu; wskazuje konkretne kadry, sceny i dzieła malarskie
<p>17. Wyspiański – niezwykła osobowość Młodej Polski.</p> <p>S. Wyspiański, ***[<i>U stóp Wawelu miał ojciec pracownię</i>], ***[<i>Niech nikt nad grobem nie płacze</i>], ***[<i>I ciągle widzę ich twarze</i>].</p> <p>Osobiste wątki w malarstwie S. Wyspiańskiego, np.: <i>Autoportret z żoną</i>, <i>Śpiący Staś</i>, <i>Chochoły</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia biografię Wyspiańskiego – wykazuje wielowymiarowość Wyspiańskiego jako artysty; prezentuje jego twórczość literacką *i plastyczną – interpretuje wiersze Wyspiańskiego w kontekście autobiograficznym i historycznym – odczytuje dzieła malarskie Wyspiańskiego, dostrzegając w nich motywy autobiograficzne – *określa style i konwencje obrazów Wyspiańskiego (np. impresjonizm, secesja, folkloryzm) – tworzy spójne wypowiedzi na temat Wyspiańskiego i jego związków z Krakowem – uzasadnia wpływ atmosfery Krakowa na twórczość artysty; odwołuje się do konkretnych utworów literackich i obrazów – formułuje tezy i argumenty w wypowiedziach ustnych i pisemnych przy użyciu właściwych konstrukcji 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje i przedstawia prezentację na temat życia i twórczości Stanisława Wyspiańskiego – wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały multimedialne – *charakteryzuje koncepcję „teatru ogromnego” Wyspiańskiego, wskazując jego związek z młodopolską syntezą sztuk – *omawia działalność Wyspiańskiego jako człowieka teatru, malarza, artysty plastyka, twórcy polichromii i witraży oraz sztuki użytkowej – *porównuje funkcjonowanie motywów autobiograficznych w poezji i malarstwie Wyspiańskiego
<p>18. *Noc nadziei i buntu. Polskie zmagania o wolność. Mitologiczna płaszczyzna dramatu.</p> <p>*S. Wyspiański, <i>Noc listopadowa</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia treść utworu, odwołując się do poszczególnych scen – *określa tematykę i problematykę dramatu oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, historycznymi i estetycznymi epoki – *analizuje dramat: <ul style="list-style-type: none"> • *przedstawia kompozycję • *określa czas i przestrzeń wydarzeń • *określa nastrój poszczególnych scen i wskazuje artystyczne sposoby jego budowania • *wymienia i charakteryzuje postacie • *określa sposób przedstawienia i funkcje postaci historycznych oraz mitologicznych • *analizuje obrazy jesiennej przyrody i ich funkcje • *wskazuje elementy symboliczne 	<ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje w dramacie funkcjonowanie tradycji literackiej i kulturowej – *wskazuje przenikanie się w utworze płaszczyzny historycznej (realistycznej) i mitologicznej (symbolicznej) – *wskazuje w dramacie elementy modernizmu i neoromantyzmu – *dostrzega w dramacie obecność mitu agrarnego; wyjaśnia jego odniesienie do polskich dziejów narodowych – *przedstawia sposoby mitologizacji polskich losów – dramatycznego <i>wybijania się na niepodległość</i> – *porównuje sposób przedstawienia polskich problemów narodowych w <i>Nocy listopadowej</i> i dramatach romantycznych (np. <i>Dziadów część III</i>); analizuje porównawczo ich problematykę

	<ul style="list-style-type: none"> – i interpretuje ich znaczenia – *charakteryzuje cechy gatunkowe utworu (dramat modernistyczny) – *interpretuje dramat, wykorzystując potrzebne konteksty, m.in. historyczny, mitologiczny, literacki i kulturowy – *rozpoznaje obecne w utworze wartości i odnosi się do nich 	<ul style="list-style-type: none"> – i poetykę – *dostrzega nawiązania do tragedii antycznej; interpretuje je
<p>19. *G. Zapolska, <i>Moralność pani Dulskiej</i></p> <p>Tragifarsa kołtuńska. Świat według Dulskich. Postacie kobiece. Naturalistyczna wizja życia w społeczeństwie mieszczańskim.</p> <p>Danuta Knysz-Tomaszewska, [<i>Zapolska i naturalizm</i>].</p> <p>Dostępny spektakl teatralny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *streszcza, opowiada utwór; odróżnia streszczenie od parafrazy – *określa tematykę i problematykę społecznymi, egzystencjalnymi i dramatu oraz jej związek ze zjawiskami estetycznymi epoki – *analizuje dramat: <ul style="list-style-type: none"> • *przedstawia kompozycję • *określa czas wydarzeń • *charakteryzuje przestrzeń sceniczną i określa jej funkcje • *charakteryzuje postacie i określa istniejące między nimi relacje; charakteryzuje porównawczo np. Dulską i Dulskiego, Hesię i Mełę • *wskazuje sposoby indywidualizacji bohaterów sztuki • *interpretuje zakończenie utworu – *interpretuje tytuł, wyjaśnia podtytuł „tragifarsa kołtuńska” – *dostrzega w utworze ironię i sarkazm i określa ich funkcje – *wyjaśnia pojęcie dulszczyzny – *analizuje obraz społeczeństwa mieszczańskiego przedstawiony w dramacie Zapolskiej – *przedstawia cechy gatunkowe utworu; wskazuje cechy dramatu naturalistycznego – *interpretuje dramat, wykorzystując potrzebne konteksty, m.in. społeczny, egzystencjalny, filozoficzny, literacki i kulturowy – *ocenia postacie i ich postępowanie, odwołując się do wartości uniwersalnych – *redaguje wypowiedź argumentacyjną na temat utworu – *czyta literaturę naukową, wykorzystuje zawarte w niej informacje – *recenzuje obejrzaną inscenizację dramatu, wskazuje środki teatralne i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia wiadomości o życiu i twórczości G. Zapolskiej na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów: *przedstawia miejsce Zapolskiej i jej twórczości na tle obyczajowości epoki *przedstawia prowokacyjny temat, które podejmowała – *dostrzega współwystępowanie różnych konwencji (humor, komizm, tragizm, ironia) – *wskazuje środki artystyczne, którymi autorka osiągnęła wyrazistość postaci – *na podstawie utworu Zapolskiej charakteryzuje dramat naturalistyczny przełomu wieków – *uzasadnia, że dramat ukazuje naturalistyczną wizję życia (formuluje tezy i argumenty na podstawie tekstu) – *wyjaśnia, jak w dramacie funkcjonują motywy teatru, maski, roli – *pisze wypowiedź argumentacyjną na temat płaszczyzny aksjologicznej utworu; wprowadza różnorodne konteksty – *ocenia walory teatralne (sceniczne) dramatu
<p>20. Synteza wiadomości o literaturze i sztuce Młodej Polski.</p> <p>Dekadencki katastrofizm i modernistyczne cierpienie. Rola artysty i sztuki. Artysta i tłum. Sztuka Młodej Polski: impresjonizm, ekspresjonizm, symbolizm, naturalizm. Neoromantyzm.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – syntetycznie przedstawia literaturę i sztukę Młodej Polski, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje najważniejsze wątki i tematy • charakteryzuje główne prądy i kierunki artystyczne • charakteryzuje dramat symboliczny i naturalistyczny • określa kierunki rozwoju powieści młodopolskiej • w poznanych utworach wskazuje obecność toposów, archetypów i symboli antycznych, chrześcijańskich i kulturowych – interpretuje porównawczo utwory młodopolskie, wykorzystując potrzebne konteksty 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w czytanych utworach realizm, naturalizm, symbolizm oraz *konwencję oniryczną – charakteryzuje filozoficzne założenia epoki (Schopenhauer, Nietzsche, Bergson) – *wskazuje źródła młodopolskiego estetyzmu – *w pogłębiony sposób interpretuje archetypy, toposy i symbole obecne w sztuce Młodej Polski – *wyjaśnia, na czym polegała wewnętrzna antynomiczność epoki (współwystępowanie różnych prądów, kierunków i konwencji) – *przedstawia pokolenia twórców Młodej Polski i syntetycznie charakteryzuje ich twórczość – *porównuje teksty kultury (np. dzieła literackie, malarskie i muzyczne), uwzględniając

	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zagadnienia, np.: <ul style="list-style-type: none"> • dekadenski katastrofizm i modernistyczne cierpienie • rola artysty i sztuki; artysta i tłum. • sztuka Młodej Polski: impresjonizm, ekspresjonizm, symbolizm, naturalizm • neoromantyzm w literaturze i sztuce – redaguje wypowiedź argumentacyjną (rozprawkę, szkic interpretacyjny) na temat literatury i sztuki młodopolskiej – przedstawia stosunek twórców młodopolskich do tradycji literackiej i kulturowej (np. antyku, romantyzmu); w argumentacji przywołuje konkretne dzieła – gromadzi i przetwarza informacje; porządkuje je w problemowe całości; 	<ul style="list-style-type: none"> różnorodne konteksty – *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł sztuki
--	--	---

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

<p>1. Jak mówić o tym, że coś jest dobre lub złe? Język wartości. Wartości w języku.</p> <p>A. Cegiela, <i>Słowa i ludzie. Wprowadzenie do etyki słowa</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie wartości, podaje przykłady wartości uniwersalnych i narodowych – wyjaśnia termin „język wartości” – podaje przykłady środków językowych służących do nazywania i opisywania wartości – rozpoznaje leksykalne sposoby wyrażania wartości (w tekście) – rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym – wyjaśnia, czym jest wartość użytkowa języka – wie, czym jest etyka, a czym estetyka słowa (wyjaśnia terminy, podając przykłady) – wie, na czym polega językowe dyskryminowanie ludzi – zna zasady dobrego stylu i stara się je zachowywać w swoich wypowiedziach – rozpoznaje wulgaryzmy i wyrazy obraźliwe; właściwie je ocenia – *wyjaśnia, czym jest tabu językowe 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje terminy: wartości, antywartości, aksjologia, wartości etyczne, wartości estetyczne – rozróżnia typy wartości (np. absolutne i względne) – *określa rolę języka jako narzędzia wartościowania w tekstach literackich – rozpoznaje w tekstach (np. reklamowych) naruszenia etyki słowa – rozpoznaje gramatyczne i słowotwórcze środki wyrażania wartości (w tekście) – wskazuje konstrukcje składniowe wyrażające oceny – analizuje teksty naukowe traktujące o języku wartości; wykorzystuje znalezione informacje w wypowiedziach własnych
<p>2. Zapożyczenia we współczesnym języku polskim.</p> <p>J. Miodek, <i>Jestem za „ekstraodlotem”</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zapożyczeń we współczesnym języku polskim – określa, z jakich języków pochodzi współcześnie najwięcej zapożyczeń, podaje przykłady – rozpoznaje w tekście zapożyczenia przyswojone współcześnie – wskazuje zapożyczenia właściwe dla środowiskowych odmian języka i określonych dziedzin (np. sport, ekonomia, technologie itp.) – klasyfikuje zapożyczenia, rozpoznając: <ul style="list-style-type: none"> • właściwe (leksykalne) • znaczeniowe (semantyczne) – wyjaśnia termin internacjonalizm; podaje przykłady – wyjaśnia, kiedy używanie zapożyczeń jest błędem językowym, a kiedy nie – wykorzystuje słowniki do analizy zapożyczeń, zbadania ich znaczenia, rozstrzygnięcia, czy dane zapożyczenie jest użyte poprawnie itp. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy: orientalizmy, egzotyzy – wyjaśnia, czym są zapożyczenia sztuczne i hybrydy, podaje ich przykłady – wyjaśnia, czym są kalki słowotwórcze, podaje przykłady
<p>3. Razem czy oddzielnie? O pisowni niektórych wyrazów i ich połączeń (cz. 1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zasady pisowni łącznej i rozdzielnej partykuły <i>nie</i> z czasownikami, rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami <ul style="list-style-type: none"> • przymiotników złożonych • rzeczowników złożonych • połączeń rzeczownikowo-rzeczownikowych 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawia błędy ortograficzne w zakresie pisowni łącznej i pisemnej, analizuje relacje między członami połączeń – uzasadnia swoje decyzje poprawnościowe, odwołując się do zasad pisowni polskiej – rozróżnia zasady pisowni <i>nie</i> z czasownikami

	<ul style="list-style-type: none"> • przymiotników utworzonych od wyrażen przyimkowych i wyrażen zawierających liczebnik • połączeń przysłówków i przymiotników <p>– stosuje poznane zasady ortograficzne w tekstach własnych, poprawia teksty cudze</p> <p>– korzysta ze słowników oraz kompendiów internetowych do rozstrzygnięcia wątpliwości ortograficznych</p>	<p>w różnych formach w zależności od znaczenia wypowiedzi</p> <p>– stosuje zasady poprawności ortograficznej w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym i cudzym</p>
<p>4. W tym samym języku, a jednak inaczej... Zróżnicowanie regionalne polszczyzny. Dialekty polskie.</p> <p>Kwiryna Handke, <i>Terytorialne odmiany polszczyzny</i> [w:] <i>Współczesny język polski</i> (fragm.)</p>	<p>– objaśnia (definiuje) terminy: polszczyzna ogólna, dialekt, gwara, dialektyzm</p> <p>– wyjaśnia różnicę między dialektem i gwarą</p> <p>– wymienia główne dialekty polskie (mazowiecki, wielkopolski, śląski, małopolski)</p> <p>– wie, że język kaszubski ma status odrębnego języka narodowego</p> <p>– podaje najważniejsze cechy dialektów mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego i wielkopolskiego oraz języka kaszubskiego</p> <p>– rozróżnia gwarę wiejską i miejską</p> <p>– wyjaśnia terminy: dialektyzm, regionalizm; podaje i objaśnia przykłady</p> <p>– wyjaśnia, czym jest dialektyzacja (stylizacja gwarowa)</p> <p>– rozpoznaje dialektyzację w czytanych tekstach; wskazuje służące jej środki językowe</p> <p>– wykorzystuje wiadomości z tekstów naukowych; przetwarza je, *stosuje do opisywania gwar</p>	<p>– charakteryzuje szerzej specyfikę dialektów mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego i języka kaszubskiego</p> <p>– odróżnia gwary i dialekty od regionalnych odmian polszczyzny</p> <p>– wymienia typy regionalizmów (fonetyczne, fleksyjne, słowotwórcze, składniowe, leksykalne, semantyczne); podaje przykłady</p> <p>– w czytanych tekstach analizuje środki językowe służące dialektyzacji, określa ich rodzaj i funkcje</p> <p>– przedstawia pozycję dialektów i odmian regionalnych we współczesnej polszczyźnie</p>
<p>5. <i>Jakaż jest przeciw włóczęgi złogo twoja tarcza, człowiecze końca wieku? ...</i> Język okresu Młodej Polski.</p> <p>Fragmenty utworów młodopolskich.</p>	<p>– charakteryzuje przemiany językowe w polszczyźnie przełomu XIX i XX wieku</p> <p>– wyjaśnia termin <i>styl artystyczny</i></p> <p>– wykazuje zróżnicowanie stylu artystycznego utworów młodopolskich, rozpoznając w czytanych fragmentach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • impresjonizm • ekspresjonizm • klasycyzm • naturalizm <p>– wymienia najważniejsze cechy stylistyczne symbolizmu, impresjonizmu i ekspresjonizmu; wskazuje właściwe im środki stylistyczne i językowe</p> <p>– rozpoznaje środki stylistyczne typowe dla Młodej Polski (np. metafory, animizacje, personifikacje, hiperbolizacje *synestezje, paralelizmy składniowe itp.) i określa ich funkcje w czytanych fragmentach</p> <p>– charakteryzuje warstwę brzmieniową czytanych utworów; wskazuje onomatopeje, instrumentacje głoskowe, *aliteracje, *paronomazje, rym, rytm i porządki wersyfikacyjne itp.</p> <p>– *rozpoznaje metonimie i synekdochy; określa ich funkcje (w utworach)</p> <p>– dostrzega przenikanie liryki do stylu utworów epickich</p> <p>– w dziełach różnych rodzajów literackich dostrzega stylizacje (np. dialektalne, środowiskowe); wskazuje środki językowe i określa ich funkcje w utworze</p> <p>– w czytanych utworach rozpoznaje archaizację i poetyzację</p>	<p>– charakteryzuje styl artystyczny jako odmianę stylistyczną polszczyzny</p> <p>– dokonuje analizy językowo-stylistycznej wskazanego fragmentu utworu (lirycznego lub epickiego)</p> <p>– *w utworach liryki młodopolskiej rozpoznaje wiersz sylabiczny i toniczny</p> <p>– wskazuje w tekstach typowe funkcje środków stylistycznych charakterystycznych dla liryki młodopolskiej</p> <p>– rozpoznaje słownictwo charakterystyczne dla stylu ekspresjonistycznego i impresjonistycznego</p> <p>– syntetycznie charakteryzuje język i styl prozy młodopolskiej (odwołuje się do znanych utworów)</p> <p>– *wymienia pola semantyczne charakterystyczne dla utworów młodopolskich (np. artysta i sztuka, sen)</p> <p>– *rozpoznaje i charakteryzuje indywidualny styl młodopolskich autorów (np. Żeromskiego, Conrada) i utworów (np. <i>Chłopów</i>, <i>Wesela</i>)</p>

Klasa 3, część 2

Dział programowy. Tematyka i problematyka	Wymagania podstawowe oceny: dopuszczający i dostateczny	Wymagania ponadpodstawowe oceny: dobry i bardzo dobry
<p>DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE, WOJNA, OKUPACJA I STALINIZM</p> <p>Uczeń:</p>		
<p>1. Ważne kierunki w sztuce początków XX w.</p> <p>Przykłady dzieł sztuki dwudziestolecia międzywojennego, np. G. Balla, <i>Szybkość samochodu</i> W. Roguski, <i>Dancing Kompozycja</i></p> <p>P. Picasso, <i>Panny z Awinionu, Martwa natura</i> P. Citroen, <i>Fotomontaż</i> M. Duchamp, <i>Mona Lisa</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa kierunki zmian w sztuce na początku XX wieku – wymienia główne tendencje i hasła związane z nowymi kierunkami w sztuce (np. aktywizm, zmiana, bunt, szybkość, rozwój cywilizacyjny, masowość, zwrot ku przyszłości, *antymimetyzm, deformacja, karykatura i groteska), krótko je komentuje, odnosi do przykładów dzieł sztuki – wymienia i krótko przedstawia kierunki artystyczne: futuryzm, dadaizm, kubizm, ekspresjonizm, surrealizm; wskazuje najważniejszych przedstawicieli i wybrane dzieła – wyjaśnia terminy: kultura masowa, środki masowego przekazu – opisuje wybrane dzieła sztuki awangardowej, wskazując ich charakterystyczne cechy – ogólnie wyjaśnia terminy: awangarda, modernizm i *przedstawia relacje, jakie między nimi zachodzą – czyta ze zrozumieniem literaturę naukową i eseistyczną na temat sztuki, znajduje informacje związane z tematem – wypowiada się na temat dzieł sztuki, formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, uzasadnienia i komentarze – gromadzi i przetwarza informacje – wykorzystuje multimedialne źródła informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje znalezione informacje i dzieła w samodzielnie przygotowanych dłuższych wypowiedziach (z wykorzystaniem środków multimedialnych) – wskazuje filozoficzne podstawy nowej sztuki (Nietzsche, Bergson, psychoanaliza Freuda) – szerzej wyjaśnia, czym jest kultura masowa i wskazuje jej podstawowe obszary (np. tania książka, prasa, komedie slapstickowe) – *dostrzega związki między kierunkami awangardowymi w poezji i w innych dziedzinach sztuki – przedstawia wpływ wynalazków techniki (radio, gramofon, kino) na rozwój sztuki – *rozpoznaje i charakteryzuje style w sztuce (np. kubizm, futuryzm, ekspresjonizm); interpretuje je na przykładach wybranych dzieł – krótko przedstawia początki filmu jako nowej dziedziny sztuki, wskazuje najważniejszych twórców, wymienia niektóre tytuły (np. Chaplin, Eisenstein, film ekspresjonistyczny, filmy surrealistyczne Buñuela, plany filmowe, montaż filmowy) – porządkuje informacje w problemowe całości
<p>2. Uchwycić ruch i energię miasta. Poeci wyzwoleni z tradycji romantycznej.</p> <p>J. Tuwim, Chrystus miasta; Do krytyków.</p> <p>J. Lechoń, <i>Herostrates</i>.</p> <p>M. Głowiński, J. Sławiński, [<i>Miasto w poezji</i> - fragment].</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin: dwudziestolecie międzywojenne – analizuje i interpretuje czytane wiersze: <ul style="list-style-type: none"> • określa ich tematykę i problematykę • określa sytuację liryczną, ja liryczne, ty (odbiorcę), bohatera • rozpoznaje środki stylistyczne i kompozycyjne, określa ich funkcje • wskazuje motywy kulturowe (biblijne, romantyczne) i określa ich funkcje • odczytuje treści symboliczne – *rozpoznaje w wierszach akcenty, intonację, dynamizację wersyfikację itp.) i określa ich funkcje – określa funkcje scenerii miasta w wierszach Tuwima – określa stosunek podmiotu lirycznego do tradycji literackiej (np. do zadań romantycznego poety) – wskazuje w wierszach elementy stylu potocznego i określa ich funkcję 	<ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje tradycję kulturową, którą przywołują poeci, i określa cel nawiązania – określa funkcje nawiązania ewangelicznego w wierszu Tuwima – określa, jaka koncepcja poety i poezji zawarta jest w wierszach (unieważnienie modelu romantycznego) – w wierszu Tuwima rozpoznaje i interpretuje motyw tańca (wprowadza kontekst innych „tańców literackich”) – * w wierszu <i>Herostrates</i> dostrzega nawiązania do <i>Nocy listopadowej</i> Wyspiańskiego; interpretuje ich funkcje – * dostrzega w wierszach założenia programowe (Skamandra), interpretuje je – *samodzielnie przygotowuje i przedstawia w klasie prezentację na temat motywu miasta w literaturze i sztuce – funkcjonalnie wykorzystuje materiały ilustracyjne

	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wyłaniający się z wierszy obraz Polski – w wierszu Lechonia dostrzega aluzje do polskiej historii oraz symbole romantyczne; interpretuje je – *dostrzega romantyczny rodowód poezji Lechonia – czyta ze zrozumieniem fragment eseju – redaguje notatki – poszukuje dodatkowych informacji, dokonuje ich selekcji i hierarchizacji – sporządza plan prezentacji (kompozycyjny) 	
<p>3. Grupy poetyckie w dwudziestoleciu międzywojennym.</p> <p>Nowe tematy – nowa estetyka – nowy język poetycki.</p> <p>M. Pawlikowska-Jasnorzewska, <i>Kurze łapki; Stara kobieta; Plyty Carusa.</i></p> <p>B. Jasiński, <i>But w butonierce.</i></p> <p>*J. Przyboś, <i>Na kolach; Wieczór.</i></p> <p>*T. Peiper, <i>Miasto. Masa. Maszyna</i> (fragm.).</p> <p>Muzyka: E. Caruso, <i>Mamma Mia, Che Vo' Sape;</i> E. Demarczyk, <i>Pocalunki</i>, sł. M. Pawlikowska-Jasnorzewska, muz. Z. Konieczny.</p> <p>Malarstwo reprezentujące nurty polskiej sztuki w dwudziestoleciu.</p> <p>Rzeźba, np.: Z. Pronaszko, <i>Projekt pomnika Adama Mickiewicza,</i> A. Zamoyski, <i>Tango.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia grupy poetyckie istniejące w dwudziestoleciu międzywojennym (futurystów, Skamandra, Awangardę Krakowską, drugą awangardę); krótko je opisuje, wymienia przedstawicieli – interpretuje czytane utwory; wskazuje: <ul style="list-style-type: none"> • codzienność i sprawy „zwyčajne” jako tematy poetyckie, • nowego bohatera (szary człowiek i tłum), • fascynację techniką i przestrzenią wielkomięską, • witalność, dynamizm, • odrzucenie tradycji i pochwałę cywilizacji, • zachwyt nad nowymi dziedzinami sztuki i nowymi mediami (np. kino, gramofon) itp. – określa postawy podmiotów lirycznych – opisuje poetykę czytanych wierszy, m.in. wskazuje nowatorstwo formalne: <ul style="list-style-type: none"> • język potoczny w wierszach skamandrytów, • „spiętrzoną” metaforę i elipsę w wierszach Przybosia, • odejście od rygorów wersyfikacyjno-składniowych itp.); – charakteryzuje warstwę brzmieniową wierszy: rymy, rytm stylistyczne; określa ich funkcje – w czytanych utworach wskazuje cechy i tematy: <ul style="list-style-type: none"> • charakterystyczne dla grup i nurtów poetyckich • indywidualne, specyficzne dla poszczególnych twórców dwudziestolecia – omawia wybrane dzieła sztuki polskiej (malarstwo, rzeźbę) powstałe w dwudziestoleciu międzywojennym – *przedstawia nurty w sztuce polskiej dwudziestolecia (np. formizm, koloryzm); rozpoznaje ich cechy w omawianych dziełach sztuki – redaguje notatkę, definicję – gromadzi informacje wokół tematu (np. grupy poetyckie w dwudziestoleciu międzywojennym) – redaguje wypowiedź argumentacyjną na temat poezji dwudziestolecia międzywojennego 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje futurystów, Skamandra i Awangardę Krakowską jako grupy poetyckie; odwołuje się do czytanych wierszy, *wykorzystuje informacje samodzielnie znalezione w różnych źródłach – przedstawia postacie poetów z kręgu Skamandra, a także *futurystów (Jasińskiego) i *Awangardy Krakowskiej (Przybosia), wymienia ich utwory, podaje najważniejsze wiadomości biograficzne, ogólnie charakteryzuje ich twórczość – przygotowuje i wygłasza prezentację (referat); wykorzystuje środki multimedialne – w czytanych wierszach – odnajduje założenia programowe grup i nurtów poetyckich – wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje (*dostrzega w nich wykładniki nowatorstwa i awangardowości utworów) – *na podstawie czytanych utworów omawia przemiany postaw twórczych poetów (np. Tuwima – od „barbarzyńcy w mieście” do poety „słowiara”, *Przybosia – od fascynacji miastem ku pejzażom wiejskim) – *przedstawia różne koncepcje poety (artysty) i poezji obecne w programach i utworach dwudziestolecia („barbarzyńca”, „kabaretowy prześmiewca”, „poszukiwacz słowa”, „eksperymentator w laboratorium sztuki”) – *charakteryzuje rozwój sztuki polskiej w dwudziestoleciu; przedstawia twórców różnych nurtów i grup oraz interpretuje ich dzieła – porównuje utwory poetyckie i dzieła innych sztuk reprezentujących te same (lub pokrewne) nurty artystyczne; określa, jak te same idee wyrażane są językami różnych sztuk – redaguje wypowiedź argumentacyjną (lub *esej) na temat przemian w sztuce dwudziestolecia międzywojennego

<p>4. Klasycyzm w dwudziestoleciu międzywojennym.</p> <p>L. Staff, Wysokie drzewa; Bonaccia; Harmonia.</p> <p>J. Tuwim, Sitowie; Zmęczenie.</p> <p>J. Iwaszkiewicz, Lipiec; Źródło Aretuzy.</p> <p>Sztuka klasyczna, np.: Poliklet, <i>Doryforos</i> Myron, <i>Dyskopol</i> Michał Anioł, <i>Dawid</i> J. Vermeer, <i>Kobieta z dzbanem.</i></p> <p>Muzyka: fragmenty utworów K. Szymanowskiego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje czytane wiersze: <ul style="list-style-type: none"> • określa tematykę, problematykę, nastrój • analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową • wskazuje środki stylistyczne i językowe, określa ich funkcje • rozpoznaje klasyczny wzorzec poezji • interpretuje treści alegoryczne i symboliczne – przedstawia funkcjonowanie motywu harmonii – rozpoznaje motywy antyczne i biblijne; objaśnia je i określa ich funkcje – w czytanych utworach dostrzega i interpretuje erudycyjny i nawiązania kulturowe – w wierszach Staffa wskazuje elementy stoicyzmu; *określa jego miejsce w budowaniu filozofii twórczej poety – określa przedstawioną w wierszach postawę poety i koncepcję poezji – określa dziedzictwo kulturowe obecne w czytanych wierszach (nawiązania „śródziemnomorskie”, przywoływane dzieła sztuki itp.) – *wyjaśnia rolę nawiązań do tradycji kultury w budowaniu wartości uniwersalnych – w czytanych wierszach odnajduje antyczny ideał harmonii, piękna i dobra moralnego – na podstawie znanych utworów i dzieł sztuki wyjaśnia symbolikę źródła – wyjaśnia terminy: klasycyzm, klasyczny, wskazując różne ich znaczenia – na podstawie dzieł literatury i sztuki uzasadnia, że antyk i mity greckie stanowią wciąż żywe źródło kultury śródziemnomorskiej – pisze wypowiedź argumentacyjną zawierającą interpretację wybranego wiersza – *interpretuje porównawczo wybrane wiersze różnych poetów oraz jednego poety – pochodzące z różnych okresów twórczości (np. Tuwima) 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia Staffa jako twórcę nurtu klasycznego i klasyka poezji polskiej – analizuje warstwę brzmieniową wiersza <i>Wysokie drzewa</i>; *wyjaśnia jej rolę w budowaniu nastroju i przekazaniu wiersza – *określa, jaka koncepcja filozoficzna jest związana z antycznym rozumieniem poety doskonałego – *wyjaśnia określenie „poeta słowiarz” odnoszące się do Tuwima (odwołując się do czytanych utworów) – wyjaśnia termin „topos”, podając przykłady; przedstawia rolę toposów w poezji klasyków – *w wierszach Iwaszkiewicza odnajduje elementy klasyczne i parnasistowskie – wyjaśnia określenie „poeta kultury” – przygotowuje prezentację na temat obecności nurtu klasycznego w kulturze europejskiej; wykorzystuje utwory poznane na lekcjach polskiego i *własne lektury oraz materiał ilustracyjny – *redaguje interpretację porównawczą wybranych wierszy; przeprowadza wywód, w którym uzasadni postawioną tezę, odwołując się do treści i poetyki utworów
<p>5. Rozwój powieści. Wielka proza światowa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje model XIX-wiecznej powieści realistycznej z powieściami dwudziestolecia międzywojennego, – wymienia i krótko prezentuje najważniejszych autorów powieści dwudziestolecia i ich twórczość (M. Proust, J. Joyce, T. Mann) – *wskazuje charakterystyczne cechy poetyki dzieł takich, jak <i>Ulisses</i>, <i>W poszukiwaniu straconego czasu</i>, <i>Czarodziejska góra</i> – *krótko przedstawia techniki narracyjne stosowane w powieści dwudziestolecia i ich funkcje; porównuje ze sposobami narracji stosowanymi w utworach wcześniejszych epok – *znajduje w różnych źródłach wiadomości o rozwoju powieści (np. o sposobach kreowania świata przedstawionego, technikach narracyjnych, konwencjach) – sporządza bibliografię wykorzystanych źródeł (także internetowych) 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różne kierunki poszukiwań formalnych prozy realistycznej w dwudziestoleciu: <ul style="list-style-type: none"> • czas subiektywny i monolog wewnętrzny bohatera w powieści Prousta, • *strumień świadomości i symultanizm Joyce’a, • *, „powieść edukacyjną” Manna, • behawioryzm, np. Hemingwaya – *przedstawia wpływ filozofii i psychologii na rozwój powieści – *wnioskuję, dlaczego czas stał się jednym z głównych tematów powieści (sztuki XX w.) – porządkuje informacje w problemowe całości – *przygotowuje referat (prezentację) o rozwoju powieści na podstawie samodzielnie opracowanego konspektu; wygłasza ją w klasie

<p>6. <i>Przedwiośnie</i> – czyli spór o idee.</p> <p>S. Żeromski, <i>Przedwiośnie</i>.</p> <p>Z. J. Adamczyk [<i>Znaczenie opowieści o szklanych domach w „Przedwiośniu” Stefana Żeromskiego</i>].</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza powieść (lub wybrane wątki) – przedstawia tematykę i problematykę utworu – określa świat przedstawiony powieści: <ul style="list-style-type: none"> • czas i przestrzeń • kreacje bohaterów • przebieg wydarzeń • sposób prowadzenia narracji – rozpoznaje realistyczny charakter powieści – przedstawia obraz rewolucji ukazany w powieści; toczącą się wokół niej dyskusję oraz literackie środki jej opisu – charakteryzuje przestrzeń powieściową ukazującą polską rzeczywistość; *dostrzega jej symboliczny wymiar (np.: Nawłóć i Chłodek, dzielnice Warszawy, marsz na Belweder itp.) – charakteryzuje głównego bohatera i sposoby jego kreowania: <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia etapy jego dojrzwania i edukacji, • określa przynależność pokoleniową, • wskazuje polski, ale i rewolucyjny rodowód • określa sposób widzenia polskiej rzeczywistości • określa rolę miłości w jego życiu • pokazuje cele, pragnienia, motywację – interpretuje dialogową konstrukcję III części utworu (zderzenie równorzędnych racji w polemice Cezarego z Gajowcem i Antonim Lulkiem) – interpretuje otwarte zakończenie losów bohatera (*wskazuje różne sposoby jego odczytania) – odczytuje metaforyczny sens tytułu powieści i tytułów jej części – interpretuje <i>Przedwiośnie</i> jako powieść wyrastającą z rozczarowania pierwszymi latami niepodległości – interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty (historyczny społeczny, polityczny, egzystencjalny, literacki i inne) – czyta ze zrozumieniem tekst naukowy – w interpretacji <i>Przedwiośnia</i> wykorzystuje wiadomości znalezione w literaturze naukowej – zabiera głos w dyskusji na temat decyzji bohatera oraz racji reprezentowanych przez różne postacie – redaguje wypowiedź argumentacyjną (np. rozprawkę) odnoszącą się do jej problematyki powieści 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje <i>Przedwiośnie</i> jako powieść polityczną i edukacyjną – wyjaśnia termin „powieść polifoniczna” i odnosi go do III części <i>Przedwiośnia</i> – *porównuje Nawłóć i Soplicowo (ew. inne literackie obrazy dworu ziemiańskiego) – wskazuje dwa typy narracji obecne w powieści (auktorialną i personalną) i określa ich funkcje – *rozumie pojęcie aluzji literackiej i stosuje je w interpretacji utworu – analizuje język i styl, jakim pisarz przedstawia opisy polskiej rzeczywistości – w kreacji Cezarego Baryki wskazuje nawiązania romantyczne – wnioskuję na podstawie powieści, jak Żeromski wyobrażał sobie etos polskiej inteligencji – *charakteryzuje poglądy polityczne i społeczne Żeromskiego (np.: konieczność zachowania niepodległości, likwidacja nędzy, potępienie komunizmu i rewolucji) – *wie, jakie kontrowersje wzbudzało <i>Przedwiośnie</i> i jakie oskarżenia wysuwano pod adresem autora; polemizuje z nimi, wykorzystując interpretację powieści i wiadomości z podręcznika – przygotowuje przemówienie związane z problematyką powieści; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne – formułuje tezy i argumenty, odnosząc się do treści utworu i wykorzystując wnioski interpretacyjne – *wygłasza mowę na temat przekazu powieści – analizuje strukturę tekstu naukowego, wskazuje tezy i określa sposób prowadzenia wywodu
<p>7. <i>Granica</i> jako powieść psychologiczno-obyczajowa, polityczno-społeczna, filozoficzna...</p> <p>Z. Nałkowska, <i>Granica</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza powieść (lub wybrane fragmenty i wątki) – określa tematykę i problematykę utworu – określa świat przedstawiony utworu (czas i przestrzeń, postacie, wydarzenia itp.) – rozpoznaje realistyczny charakter powieści – wskazuje inwersję czasową jako zasadę kompozycyjną powieści i określa jej funkcję – *wyjaśnia, na czym polega nowatorstwo kompozycji utworu – charakteryzuje głównego bohatera: <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różne źródła informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje termin: inwersja czasowa – wskazuje różne płaszczyzny interpretacji powieści (psychologiczno-moralną, polityczno-społeczną, filozoficzną), omawia je, odwołując się do treści utworu – przedstawia wydarzenia ukazane w powieści z punktu widzenia różnych postaci; wyciąga wnioski – zabiera głos w dyskusji na temat prawdy w życiu człowieka, relatywizmu ocen, istnienia obiektywnych norm moralnych (odnosi swoje sądy do <i>Granicy</i> i innych utworów)

	<ul style="list-style-type: none"> • i relatywność oceny postaci • analizuje drogę życiową Zenona i jego przemiany; • wskazuje czynniki, które miały wpływ na moralne ukształtowanie się bohatera, jego cele, decyzje itp. • dostrzega tragizm bohatera i *wskazuje jego społeczne i psychologiczne źródła <ul style="list-style-type: none"> – określa sposób prowadzenia narracji; wskazuje punkt widzenia narratora oraz relacjonuje jego refleksje na temat ludzkiego życia – interpretuje tytuł powieści, dostrzegając jego wieloznaczność – interpretuje powieść, wykorzystując potrzebne konteksty (społeczny, polityczny, egzystencjalny, filozoficzny, literacki i inne) – zabiera głos w dyskusji na temat moralnej oceny postępowania Zenona – redaguje wypowiedź argumentacyjną zawierającą interpretację powieści i odnoszącą się do jej problematyki 	<ul style="list-style-type: none"> – *odczytuje poglądy filozoficzne wpisane w kreację postaci (np. determinizm) – komentuje postępowanie postaci powieściowych, uwzględnia koncepcję „wdrukowanego” schematu postępowania – *interpretuje obecność w powieści motywu maski – przygotowuje mowę oskarżycielską lub obrończą Zenona Ziembiewicza; stosuje retoryczne zasady kompozycyjne – formułuje tezy i argumenty, odnosząc się do treści utworu – rozróżnia typy argumentów, posługuje się argumentami rzeczowymi, unika nieetycznych – *wygłasza mowę na temat powieści
<p>8. W poszukiwaniu samoświadomości</p> <p>J. Iwaszkiewicz, <i>Panny z Wilka</i>.</p> <p><i>Panny z Wilka</i>, film w reż. A. Wajdy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę utworu – rekonstruuje portret psychologiczny bohatera (Rubena) – *przedstawia związek utworu z nurtem prozy psychologicznej – opisuje sposób prowadzenia narracji, (nakładanie się planów czasowych) – określa, co jest głównym przedmiotem obserwacji narratora (wnętrze bohatera, jego wspomnienia i myśli) – redaguje wypowiedzi (ustne i pisemne) na temat utworu – analizuje sposób przeniesienia utworu literackiego na ekran; porównuje fabułę opowiadania z narracją filmową – wskazuje i analizuje środki filmowe i ich funkcje; ocenia kreacje aktorskie – redaguje recenzję filmu 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje źródła problemów egzystencjalnych bohatera – określa strategię narracji (narrator podąża za pogłębiającą się samoświadomością Rubena) – *porównuje opowiadanie z prozą Prousta, wskazuje podobieństwa (podróż wewnętrzna w głąb przeszłości) – podaje podstawowe informacje o Prouście i jego „poszukiwaniu straconego czasu” – dostrzega i interpretuje topos miłości i śmierci obecny w opowiadaniu – *analizuje film jako odrębne dzieło sztuki przemawiające własnym językiem
<p>9. *Powieść psychoanalityczna</p> <p>*M. Kuncewiczowa, <i>Cudzoziemka</i></p> <p>Malarstwo, np. Paul Delvaux, <i>Kobieta siedząca przed lustrem</i>.</p> <p>Psychoanaliza Freuda (założenia).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę oraz problematykę powieści – *streszcza (opowiada) historię Róży – *wyjaśnia, w jaki sposób czytelnik poznaje historię bohaterki – *wskazuje retrospekcję jako zasadę kompozycyjną utworu – *wyjaśnia, czym jest czas psychologiczny – *wykorzystuje kategorię czasu psychologicznego w interpretacji utworu – *przedstawia zróżnicowanie narracji (subiektywny punkt widzenia bohaterki bądź perspektywa Władysia –obiektywna relacja narratora); wskazuje właściwe fragmenty – *określa funkcję różnych czasów narracji (teraźniejszego i przeszłego) – *charakteryzuje język bohaterki, wskazując formy świadczące o jej „obcości” – *wyjaśnia tytuł, wskazując źródła „cudzoziemskości” Róży – *wyjaśnia określenie: powieść psychoanalityczna, odnosząc je do konstrukcji utworu i postaci bohaterki – *interpretuje powieść, wykorzystując 	<ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje podobieństwo formalne powieści Kuncewiczowej i poszukiwań „utraconego czasu” Prousta – *wyjaśnia, jak odkrycie czasu psychologicznego wpłynęło na rozwój powieści europejskiej – *interpretuje różne techniki narracyjne obecne w utworze – *wskazuje związki narracji powieściowej z psychoanalizą Freuda (utwór jako „seans psychoanalityczny”) – *wskazuje w powieści motywy „muzyczne”, określa ich funkcję – *odczytuje symboliczne znaczenia motywów maski oraz dnia i nocy – *charakteryzuje postacie powieściowe – *dokonuje porównania Cezarego Baryki i Róży Żabczyńskiej, zwracając uwagę na ich „obcość”, sposób prowadzenia losów, język

	<p>potrzebne konteksty (historyczny, egzystencjalny, filozoficzny, biograficzny)</p> <p>– *redaguje notatkę z lekcji, definicje, wypowiedzi argumentacyjne związane z problematyką utworu</p>	
<p>10. Bolesław Leśmian – czyli świat poznawany i odczuwany inaczej.</p> <p>B. Leśmian, <i>Topielec; Dusiolek; Szewczyk; Poeta; Dziewczyna.</i></p> <p>Poezja śpiewana, np.: E. Demarczyk, <i>Garbus</i>, sł. B. Leśmian, muz. Z. Konieczny;</p> <p>M. Umer, <i>Ląka</i>, sł. B. Leśmian, muz. Z. Konieczny;</p> <p>N. Czarmińska, Szewczyk, sł. B. Leśmian, muzyka własna.</p>	<p>– przedstawia tematykę i problematykę wierszy</p> <p>– interpretuje wiersze, wnioskując na podstawie analizy</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa formę podawczą i typ nadawcy • przedstawia bohaterów lirycznych czytanych wierszy; *określa ich metafizyczny charakter • rozpoznaje środki kompozycyjne, określa ich funkcje • odczytuje treści symboliczne <p>– przedstawia charakter świata wykreowanego w wierszach, dostrzega jego symboliczność i filozoficzne przesłanie</p> <p>– *rozpoznaje konwencje czytanych wierszy (fantastyczną, oniryczną, baśniową, groteskową)</p> <p>– rozpoznaje cechy gatunkowe wierszy (np. ballada, przypowieść, baśń)</p> <p>– *przedstawia sposób, w jaki poeta widzi naturę oraz jej relacje z człowiekiem</p> <p>– omawia specyfikę języka artystycznego Leśmiana, m.in.</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje neologizmy i określa ich funkcje • wskazuje i nazywa środki stylistyczne (m.in. metafory, symbole), określa ich funkcje • rozpoznaje rymy • przedstawia sposoby tworzenia rytmu <p>– wskazuje w poznanych wierszach inspiracje ludowe (m.in.: cechy ballady, rytmiczność, postacie rodem z podań ludowych, antropomorficzne widzenie sił natury)</p> <p>– w czytanych wierszach wskazuje elementy humoru, ironii i groteski, określa ich funkcje</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega filozoficzny charakter poezji Leśmiana,</p> <p>– *uzasadnia związki poezji z intuicjonizmem Bergsona</p> <p>– sporządza notatkę z lekcji</p> <p>– tworzy wypowiedzi argumentacyjne na temat wierszy; formułuje tezy i uzasadnia je na podstawie interpretacji utworów</p>	<p>– czyta wiersze Leśmiana z właściwą dykcją i intonacją</p> <p>– interpretuje czytane wiersze jako opowieści filozoficzne: o bycie, poznaniu, trudzie istnienia, dochodzeniu prawdy o świecie itp.</p> <p>– *wyjaśnia, w jaki sposób poeta przetwarza elementy ludowe i filozoficzne, kreując świat przedstawiony swych wierszy</p> <p>– *przedstawia założenia intuicjonizmu Bergsona</p> <p>– *szerzej omawia związki poezji Leśmiana z filozofią Bergsona, odwołując się do konkretnych utworów</p> <p>– określa uniwersalny, filozoficzny przekaz czytanych wierszy; syntetycznie przedstawia Leśmianowską wizję świata, bytu, człowieka, Boga itp.</p> <p>– *wskazuje związki poezji Leśmiana z mitycznym pojmowaniem świata</p> <p>– *określa stylistyczną i znaczeniową wartość neologizmów Leśmianowskich</p> <p>– rozpoznaje słowotwórczą budowę neologizmów Leśmiana</p> <p>– dokonuje analizy i interpretacji wybranego wiersza; wnioski przedstawia w wypowiedzi argumentacyjnej (na podstawie samodzielnie opracowanego konspektu)</p> <p>– ocenia muzyczno-wokalną interpretację wierszy Leśmiana w wykonaniu Ewy Demarczyk, Magdy Umer i innych artystów</p>
<p>11. *Mityzacja rzeczywistości w opowiadaniach B. Schulza</p> <p>*B. Schulz, <i>Sierpień; Wiosna.</i></p> <p>*<i>Słownik Schulzowski</i>, oprac. W. Bolecki, J. Jarzębski, S. Rosiek (fragmenty)</p> <p>Malarstwo: obraz i ryciny B. Schulza;</p>	<p>– *przedstawia tematykę, treść oraz problematykę opowiadań</p> <p>– podaje podstawowe informacje na temat życia i twórczości B. Schulza</p> <p>– *interpretuje opowiadania, odnajdując w nich elementy autobiograficzne</p> <p>– *charakteryzuje elementy świata przedstawionego (czas i przestrzeń, postacie, wydarzenia, narrator)</p> <p>– *wyjaśnia, w jaki sposób elementy rzeczywiste (autobiograficzne) zostały przetworzone i włączone w obraz świata wykreowanego w opowiadaniach</p> <p>– *interpretuje wtajemniczenia, których doświadcza bohater</p> <p>– *wskazuje i interpretuje symboliczne</p>	<p>– *przedstawia relacje między mikrokosmosem (dom, Drohobycz) i makrokosmosem (wszechświat, mit) w świecie przedstawionym opowiadań</p> <p>– *określa sposób pojmowania czasu w prozie Schulza (odnosi do czytanego tekstu, przytacza właściwe cytaty)</p> <p>– *uzasadnia, że w opowiadaniach występuje czas mityczny</p> <p>– *wskazuje w opisie metafory sugerujące metamorfozę elementów rzeczywistości, wyjaśnia, jakie mają znaczenie dla obrazu wykreowanego świata</p> <p>– *wyjaśnia, na czym polega mityzacja rzeczywistości w prozie Schulza, m.in. przywołuje mit Początku i Księgi</p>

<p>M. Chagall, <i>Zielony skrzypek</i> J. Adler, <i>Moi rodzice</i>.</p> <p><i>*Sanatorium pod klepsydrą</i>, film w reż. W. J. Hasa.</p>	<p>i mityczne sensory obecne w opisach wykreowanej rzeczywistości</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia, na czym polega mitologizacja świata dzieciństwa rekonstruowanego w opowiadaniach – *wskazuje w opowiadaniach elementy groteski (groteskowe metamorfozy) i określa ich funkcje – *analizuje język poetycki Schulza, m.in. określa: <ul style="list-style-type: none"> • części mowy i ich funkcje • odwoływanie się do wrażeń zmysłowych • sposoby dynamizacji opisu • metafory i ich charakter, • animizacje i antropomorfizacje – *sporządza bibliografię znalezionych pozycji naukowych nt. Schulza – *wskazuje środki filmowe, którymi twórcy filmu <i>Sanatorium pod klepsydrą</i> przenieśli specyfikę prozy Schulza na ekran 	<ul style="list-style-type: none"> – *określa związki między prozą Schulza a malarstwem np. Chagalla – poszukuje literatury naukowej na temat twórczości Schulza w różnych źródłach – *wyjaśnia koncepcję filmu W.J. Hasa <i>Sanatorium pod klepsydrą</i>, dostrzega odniesienia do zagłady Żydów w czasie wojny
<p>12. *Świat jako koszmar, byt jako pułapka. Powieść paraboliczna.</p> <p>*F. Kafka, <i>Proces</i> (fragmenty).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę oraz problematykę utworu – *streszcza (opowiada) powieść; przedstawia drogę Józefa K.: jego relacje ze spotkaniami ludźmi, nadzieje, jakie w nich pokłada, stosunek do procesu i przemiany zachodzące w samym bohaterze – *rozpoznaje cechy gatunkowe utworu (powieść paraboliczna) – *rozpoznaje konwencje powieści i ich przenikanie się (realistycznej i onirycznej) – *interpretuje wskazane fragmenty utworu (np. przypowieść o odźwiernym); odczytuje ich symboliczne znaczenia – *rozpoznaje i interpretuje paraboliczny sens procesu – *wyjaśnia termin „powieść paraboliczna”, odnosząc go do <i>Procesu</i> i innych utworów – *interpretuje <i>Proces</i>, wykorzystując potrzebne konteksty (egzystencjalny, filozoficzny, historyczny, polityczny, społeczny, autobiograficzny) – *redaguje wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Procesu</i>, m.in. zabiera głos w dyskusji, pisze wypracowanie (np. rozprawkę) 	<ul style="list-style-type: none"> – *określa, jaka wizja świata i egzystencji ludzkiej wyłania się z <i>Procesu</i> Kafki – *interpretuje <i>Proces</i> jako zwiastun epoki totalitaryzmów; uzasadnia tezę na podstawie utworu i jego kontekstów – *charakteryzuje poetykę utworu, zwracając uwagę na: <ul style="list-style-type: none"> • gatunek powieści i jego cechy, • wymieszanie elementów realistycznych w taki sposób, iż tworzą fantastyczny świat przedstawiony • paraboliczność utworu – *porównuje różne interpretacje <i>Procesu</i>, przedstawia swoje oceny i opinie, uzasadniając je wnioskami z analizy tekstu – *zestawia ze sobą i porównuje dwa wykreowane światy: Schulza i Kafki – *podaje informacje biograficzne na temat F. Kafki – *poszukuje literatury naukowej na temat twórczości Kafki i jej kontekstów w różnych źródłach; wykorzystuje multimedialne źródła informacji i dokonuje ich oceny
<p>13. Forma w życiu człowieka. Parodia, groteska, karykatura.</p> <p>W. Gombrowicz, <i>Ferdydurke</i> (fragmenty).</p> <p>Malarstwo: karnawał i groteska w sztuce europejskiej.</p> <p>Z. Łapiński, <i>Akcje i interakcje</i> (fragmenty <i>Ja, Ferdydurke</i>).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę oraz problematykę utworu – wskazuje w utworze cechy gatunkowe powieści i *powiastki filozoficznej – *rozpoznaje konwencje powieści (realistyczną, groteskową, oniryczną) i ich przenikanie się w poszczególnych fragmentach – przedstawia bohatera, wskazując różne jego „ja” oraz określając role (formy), jakie zostają mu narzucone – ocenia wpływ, jaki na bohatera mają inni ludzie – *ocenia, w jaki sposób (w ujęciu Gombrowicza) człowiek jest określany przez relacje międzyludzkie – interpretuje fragmenty utworu, np. przebudzenie bohatera, zaprowadzenie go do 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje biograficzne o Gombrowiczu – na podstawie sytuacji Józia ocenia sytuację człowieka uwikłanego w formę – wyjaśnia, jak można rozumieć Gombrowiczowską Formę – ocenia stylistyczną wartość elementów nonsensu, absurdu, deformacji – *wskazuje związek groteski (w języku i stylu powieści) z obrazem deformacji osobowości człowieka pod wpływem interakcji z innymi ludźmi – definiuje pojęcia *parodii i karykatury – *wskazuje przykłady stylistycznego dysonansu stosowanego przez autora, wyjaśnia jego mechanizm i funkcje – *rozumie pojęcie parafrazy; wskazuje parafrazy w tekście utworu i określa ich funkcje

	<p>szkoły, pojedynk Syfona z Miętusem itp., odczytując ich treści symboliczne</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje w interpretacji utworu potrzebne konteksty (historyczny, społeczny, filozoficzny, literacki) – ocenia obraz środowisk społecznych ukazanych w powieści: szkoła, dom (rodzina mieszczańska) dwór ziemiański, – wyjaśnia symboliczny sens kolejnych ucieczek Józia (ocenia, czy możliwe jest uwolnienie się człowieka od narzucanej mu formy) – *wyjaśnia, jak Gombrowicz rozumie dojrzałość i niedojrzałość człowieka – w czytanych fragmentach wskazuje elementy parodii, groteski, karykatury, określa ich funkcje (np. kompromitacja określonych środowisk społecznych, zachowań, postaw itp.) – * wskazuje aluzje literackie i kulturowe; określa ich funkcje – interpretuje groteskową symbolikę części ciała – wskazuje sformułowania charakterystyczne dla groteskowego kodu Gombrowicza i wyjaśnia ich sens (np. <i>pupa, gęba, łydka, patrzeć belfrem</i>) – redaguje wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Ferdydurke</i> i twórczości Gombrowicza; zabiera głos w dyskusji, pisze wypracowanie (np. rozprawkę) – na podstawie powieści i wybranych dzieł sztuki wyjaśnia, czym jest groteska i jakie są jej cechy – czyta ze zrozumieniem literaturę naukową poświęconą powieści Gombrowicza, wykorzystuje zawarte w niej informacje 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia samodzielnie przygotowany referat (lub prezentację) na temat groteski w literaturze i sztuce europejskiej; wykorzystuje materiały ilustracyjny
<p>14. *Nieokreślone, fantastyczne, absurdalne... Groteskowa wizja końca świata w dramacie Witkacego.</p> <p>*S. I. Witkiewicz, Szewcy.</p> <p>Malarstwo: <i>Fantazja-Bajka</i> i inne obrazy Witkacego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę, treść oraz problematykę utworu – *opisuje przestrzeń sceniczną w kolejnych aktach i określa jej funkcje – *przedstawia postacie i przebieg wydarzeń – *charakteryzuje przedstawione w <i>Szewcach</i> trzy fazy rewolucji; odczytuje aluzje polityczne – *przedstawia Witkacowską wizję pracy i pracownika – *dostrzega w <i>Szewcach</i> elementy nadrealizmu i ekspresjonizmu – *rozpoznaje groteskę i określa jej funkcje – *interpretuje przedstawioną w dramacie wizję świata; przedstawia katastroficzne przeczucia Witkacego – *interpretuje wskazane fragmenty dramatu, uwzględniając: <ul style="list-style-type: none"> • specyfikę języka (np. gry językowe) • wymieszanie konwencji estetycznych (komizmu i tragizmu) • groteskowy charakter świata przedstawionego – *charakteryzuje język i styl dramatu, wskazując: <ul style="list-style-type: none"> • wymieszanie stylów • neologizmy 	<ul style="list-style-type: none"> – * charakteryzuje świat wykreowany w dramacie Witkacego, wskazując jego nieokreśloność, nielogiczność, fantastyczność i absurdalność – *interpretuje <i>Szewców</i> jako dramat katastroficzny, polityczny, filozoficzny; porównuje różnorodne propozycje odczytania utworu – * przedstawia myśl filozoficzną Witkacego obecną w dramacie – *porównuje język, jakim mówią różne postacie sceniczne – * wskazuje w utworze wymieszanie konwencji estetycznych (patosu i trywialności, grozy i komizmu itp.) – *w różnych elementach dramatu rozpoznaje i interpretuje aluzje i nawiązania kulturowe – *wskazuje elementy groteski w języku (wymieszanie różnych stylów, nieadekwatnych form językowych itp.) – *interpretuje język utworu (kompromitacja jałowości XX-wiecznych intelektualistów, parodia stylu modernistycznego, wprowadzenie komizmu itp.) – *prezentuje wiadomości o życiu i twórczości Witkacego np. w formie referatu – *na przykładzie <i>Szewców</i> określa, na czym

	<ul style="list-style-type: none"> • hybrydy • aluzje i przytoczenia • parafrazy • gry językowe Witkacego; • ocenia ich funkcje i ogólny efekt artystyczny <ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje dramat, wykorzystując kontekst historyczny, społeczny, polityczny, filozoficzny – *porównuje <i>Szewców</i> z innymi rodzajami dramatu, np. antycznym, klasycznym, szekspirowskim, romantycznym – *redaguje wypowiedzi argumentacyjne na temat <i>Szewców</i> i twórczości Witkacego; zabiera głos w dyskusji, pisze wypracowanie (np. rozprawkę) – *w różnych źródłach poszukuje informacji o Witkacym i jego twórczości 	<p>polega nowatorstwo artystyczne dramatów Witkacego</p> <ul style="list-style-type: none"> – *określa miejsce Witkacego i jego dramatów na tle przemian teatralnych w dwudziestoleciu międzywojennym – *podaje informacje o recepcji dramatów Witkacego – po roku 1956, m.in. przywołuje teatr Kantora
<p>15. *Dobro i zło, czyli diabeł w komunistycznym świecie.</p> <p>*M. Bulhakow, <i>Mistrz i Małgorzata</i>.</p> <p>Fragmenty <i>Fausta</i> J.W. Goethego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę oraz problematykę utworu – *streszcza powieść (lub jej fragmenty) – * określa zasadę kompozycyjną powieści: wskazuje różne plany narracyjne i dwa typy narracji – * rozpoznaje konwencje literackie i ich przemiany; interpretuje powiązanie elementów realistycznych i fantastycznych – * określa cechy gatunkowe utworu na różnych jego płaszczyznach – *charakteryzuje obraz Moskwy lat 30. (różne aspekty życia w komunistycznej Rosji) – *przedstawia działalność Wolanda i jego świty – *przedstawia prawdę o mieszkańcach Moskwy ujawnioną przez Wolanda (obraz człowieka i społeczeństwa w totalitarnym państwie) – *odczytuje moralistyczne przesłanie powieści – *dostrzega obecność motywów symbolicznych (np. słońca i księżyca, wody i ognia, lotu, metamorfozy); odczytuje ich znaczenia – *interpretuje funkcjonowanie w utworze motywów i nawiązań biblijnych; rozpoznaje aluzje, parafrazy i przekomponowania wątków biblijnych – *zabiera głos w dyskusji na temat problematyki utworu, formułuje tezy i popiera je argumentami odnoszącymi się do tekstu – *redaguje rozprawkę związaną z problematyką utworu 	<ul style="list-style-type: none"> – *określa funkcje wprowadzenia w powieści motywów fantastycznych i metafizycznych – *określa rolę Poncjusza Piłata w historii Jezui – * interpretuje motywy symboliczne (np. ogień, burza, woda, lot, światło słońca i światło księżyca, noc itp.), odczytując przekaz powieści – *przedstawia funkcjonowanie w powieści motywu mistrza i ucznia, wprowadza kontekst innych znanych sobie tekstów kultury – *rozpoznaje w powieści motywy faustowskie i określa ich funkcje – *interpretuje motto powieści – * w wypowiedziach na temat powieści wykorzystuje informacje znalezione samodzielnie w różnych źródłach – *sięga do literatury naukowej, aby pogłębić interpretację powieści – *redaguje esej związany z problematyką utworu
<p>16. Katastrofizm lat 30.</p> <p>J. Czechowicz, <i>przez kresy; Żal</i>.</p> <p>Cz. Miłosz, <i>O książce</i>.</p> <p>K. I. Gałczyński, <i>Koniec świata. Wizje świętego Ildelfonsa...</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę, treść i problematykę wierszy – w czytanych wierszach dostrzega odbicie nastrojów lat 30. – wskazuje polityczne i społeczne źródła nastrojów katastroficznych – wyjaśnia, czym była tzw. Druga Awangarda; *wymienia jej twórców, grupy poetyckie, pisma literackie (<i>Żagary, Kwadryga</i>); – przedstawia wspólne cechy twórczości poetów Drugiej Awangardy (m.in. wizyjność, kreacyjność, katastrofizm) 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o wileńskich żagarystach (zwłaszcza o Miłoszu), wyjaśnia tytuł pisma – uzasadnia popularność motywu apokalipsy i apokaliptycznej wizyjności w twórczości katastrofistów – odczytuje głośno wiersze Czechowicza, interpretując je głośowo – *wyjaśnia, jak na muzyczność wierszy Czechowicza wpływa brak wielkich liter i znaków przestankowych – rozpoznaje 13-zgłoskowiec i interpretuje jego

<p>Wiersze K.I. Gałczyńskiego poznane w szkole podstawowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje analizy i interpretacji wierszy Czechowicza: <ul style="list-style-type: none"> • określa nastrój i wskazuje jego źródła • wyodrębnia obrazy poetyckie, charakteryzuje je i opisuje • *rozpoznaje konwencję oniryczną • wskazuje katastroficzne wizje; *interpretuje ich symbolikę • przedstawia cechy „wiejskiej arkadii” poety • rozpoznaje budowę wersyfikacyjno-składniową (wiersz wolny, brak regularnej akcentacji, ciągi skojarzeń, brak wielkich liter i interpunkcji itp.) • wskazuje stylistyczne wykładniki muzyczności, (instrumentację głoskową, onomatopeje, środki służące rytmizacji itp.); określa ich funkcje - podaje informacje o Czechowiczu; wykorzystuje kontekst biograficzny w interpretacji wierszy - dokonuje analizy i interpretacji wiersza Miłosza: <ul style="list-style-type: none"> • określa ją liryczne i sytuację liryczną • *rozpoznaje konwencję literacką • wyodrębnia obrazy poetyckie, *dostrzega ich wewnętrzną kontrastowość • wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje • wyjaśnia symboliczne znaczenie motywu tytułowej książki • określa wartości uniwersalne, o których mówi utwór - określa, jaki portret ludzi swej epoki kreśli poeta (krytyka współczesności) - w wierszach Gałczyńskiego rozpoznaje groteskę, satyrę, liryzm itp. - w wierszach wskazuje i *interpretuje symbolikę apokaliptyczną (biblijną) - określa główne cechy poetyki katastroficznej (np. nawiązanie do tradycji symbolizmu, wizyjność) - opisuje budowę wierszy, odróżnia wiersze tradycyjne od awangardowych - w czytanych utworach wskazuje środki językowe o funkcji ekspresywnej, np. formy kontrastywne, określenia dynamizujące wypowiedź, hiperbolizacje, metafory nacechowane emocjonalnie, inne środki składniowe i leksykalne - redaguje wypowiedź argumentacyjną (np. rozprawkę) na temat czytanych wierszy 	<ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie w wierszu Miłosza, *w wierszu Miłosza odczytuje echa przecucia „zmiernych kultury” - komentuje występujące w wierszu Miłosza relacje między realnym czasem historycznym a biblijnym czasem apokalipsy, wyciąga wnioski - przedstawia sposób wykorzystania i funkcje aluzji biblijnych w wierszu Gałczyńskiego - redaguje wypowiedź argumentacyjną (np. rozprawkę, *interpretację porównawczą) na temat czytanych wierszy
<p>17. Pokolenie wojenne – czyli katastrofa spełniona.</p> <p>K. K. Baczyński, <i>Pokolenie;</i> <i>Elegia o... [chłopcu polskim];</i> <i>Z lasu;</i> <i>Wyroki;</i> *** <i>Niebo złote ci</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia tematykę, treść i problematykę wierszy - interpretuje wiersze, formułując wnioski na podstawie analizy, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • określa nastrój i wskazuje tworzące go środki stylistyczne i kompozycyjne • określa charakter przestrzeni, interpretuje wypełniające ją elementy • wyodrębnia obrazy poetyckie • rozpoznaje symboliczno-wizyjny charakter i *konwencję oniryczną 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje istotę tragizmu pokolenia wojennego wyrażonego w wierszach Baczyńskiego - na podstawie czytanych wierszy przedstawia historiozofię poety - przeprowadza samodzielną analizę i interpretację <i>Pokolenia</i> (lub innego wiersza) Baczyńskiego; bierze pod uwagę świadomość pokoleniową, pejzaż, obraz człowieka, motyw apokaliptyczne itp. - *zestawia konstrukcję podmiotu lirycznego w wierszach Gajcego i Baczyńskiego

<p><i>otworzę.</i></p> <p>T. Gajcy, Przesłanie.</p> <p>K. K. Baczyński, <i>Pokolenie</i> (rysunek).</p> <p>E. Demarczyk, <i>Wiersze wojenne</i>, sł. K. K. Baczyński, muz. Z. Konieczny.</p> <p>P. Rodak, <i>Wyobraźnia poetów spełnionej apokalipsy</i> (fragm.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje motywy symboliczne • określa segmentację wierszy • określa, kim jest podmiot liryczny (indywidualny i zbiorowy) wierszy • wskazuje środki językowe i stylistyczne sygnalizujące, iż poeta (podmiot liryczny) mówi w imieniu pokolenia <p>– wyjaśnia, jak Baczyński postrzegał tragizm swego pokolenia</p> <p>– nazywa wartości obecne w czytanych utworach</p> <p>– przedstawia poetów pokolenia wojennego: Baczyńskiego, Gajcego, Borowskiego</p> <p>– wyjaśnia określenie „poeci spełnionej przepowiedni” (lub: „spełnionej apokalipsy”)</p> <p>– na podstawie czytanych wierszy przedstawia obraz wojny jako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • apokalipsy (uwzględnia ich poetykę, rozpoznaje cechy stylu ekspresjonistycznego) • rozpadu ogólnoludzkiego porządku • upadku uniwersalnych wartości <p>– syntetycznie wyjaśnia, jak poeci wojenni pojmowali obowiązek moralny poety i człowieka</p> <p>– odwołując się do czytanych utworów, wyjaśnia, na czym polegał tragizm i heroizm pokolenia wojennego</p> <p>– czyta ze zrozumieniem fragment tekstu naukowego na temat wyobraźni poetyckiej</p> <p>– redaguje wypowiedź argumentacyjną (itp. rozprawkę) na temat czytanych wierszy</p>	<p>– podaje podstawowe informacje o podziemnym życiu literackim i kulturalnym na ziemiach polskich w czasie okupacji</p> <p>– syntetycznie przedstawia wyłaniający się z czytanych wierszy obraz pokolenia, którego młodość przypadła na czas wojny</p> <p>– *porównuje wiersze poetów okupacyjnych (np. Baczyńskiego) z utworami przedwojennych katastrofistów (np. Czechowicza)</p> <p>– redaguje wypowiedź argumentacyjną (np. rozprawkę, *interpretację porównawczą, *esej) na temat czytanych wierszy</p>
<p>18. Pytania o sprawy ostateczne.</p> <p>K. Iłakowiczówna, <i>O, Boże...</i></p> <p>Grafika: B.W. Linke, <i>Egzekucja w ruinach getta</i> i inne prace z cyklu <i>Kamienie krzyżę</i>.</p>	<p>– przedstawia tematykę, treść i problematykę wiersza</p> <p>– interpretuje wiersz, wykorzystując kontekst historyczny</p> <p>– wskazuje środki stylistyczne, określa ich funkcje</p> <p>– wskazuje i interpretuje obecną w wierszu symbolikę chrześcijańską</p> <p>– rozpoznaje cechy gatunkowe utworu (lamentacja, litania) i określa ich funkcje</p> <p>– określa zadania, przed jakimi literatura (i sztuka) stanęła po wojnie, wskazuje tematy i problemy, z którymi musiała się zmierzyć</p> <p>– interpretuje grafiki Linkego; wskazuje środki plastyczne, którymi twórca oddał grozę zagłady</p>	<p>– rozpoznaje w wierszu stylizację modlitewną, wskazuje tworzące ją środki językowe, określa ich funkcje</p> <p>– wskazuje tytuły książek będących literackimi świadectwami zbrodni i ich autorów (np. J. Czapski, <i>Na nieludzkiej ziemi</i>); krótko je prezentuje</p> <p>– porównuje sposób oddania bezmiaru zbrodni i sposobu jej wyrażenia w wierszu i dziele plastycznym</p>
<p>19. Obóz koncentracyjny według Borowskiego.</p> <p>T. Borowski, Proszę państwa do gazu; Ludzie, którzy szli.</p> <p><i>Pasażerka</i>, film w reż. A. Munka</p>	<p>– przedstawia tematykę, treść oraz problematykę utworu (-ów)</p> <p>– relacjonuje i interpretuje opowiadanie (-a), wykorzystując wiedzę o obozach koncentracyjnych i o biografii autora</p> <p>– wskazuje w opowiadaniu (-ach) warstwę dokumentarną i literacką</p> <p>– interpretuje opowiadanie (-a), opierając się na analizie tekstu, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje rzeczywistość obozową • analizuje ludzkie postawy i sposób ich przedstawienia <p>– przedstawia wizję obozu opisaną przez Borowskiego (wytwór kultury europejskiej; model państwa totalitarnego)</p> <p>– na przykładzie Tadka i innych postaci</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie mentalności obozowej, wskazuje i ocenia jej zasady</p> <p>– *przedstawia koncepcję człowieka totalitarnego (H. Arend), odnajduje go w postaciach Borowskiego</p> <p>– rekonstruuje obraz natury ludzkiej wyłaniający się z opowiadań Borowskiego; konfrontuje go z systemem wartości uniwersalnych i chrześcijańskich</p> <p>– przedstawia kontrowersje, jakie budziły opowiadania Borowskiego („sprawa Borowskiego”)</p> <p>– *przedstawia diagnozę kultury europejskiej postawioną przez Borowskiego (cywilizacyjna utopia zamieniona w mechanizm ludobójstwa)</p> <p>– *wyjaśnia, jaki związek z przedstawioną wizją</p>

	<p>charakteryzuje więźnia obozów hitlerowskich, wykazuje jego uprzedmiotowienie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia określenie: „człowiek zlagrowany” – odróżnia Tadka – bohatera literackiego od postaci pisarza – *uzasadnia, iż opowiadania Borowskiego mają wymiar moralistyczny, a nie nihilistyczny – odwołując się do tekstu, charakteryzuje styl, jakim pisane są opowiadania i sposób prowadzenia narracji (behawioryzm, lapidarność) – charakteryzuje język obozowy; wskazuje specyficzne słownictwo i *określa wpisany w nie obraz świata – redaguje notatkę syntezującą – zabiera głos w dyskusji na temat sposobów pokazania zbrodni i ludobójstwa w literaturze, formułuje tezy i uzasadnia je, odwołując się do utworu i jego kontekstów – redaguje wypowiedzi argumentacyjne (np. rozprawkę) na temat utworu Borowskiego 	<p>człowieka „urobionego” przez obóz ma behawiorystyczny styl opowiadań</p> <ul style="list-style-type: none"> – poszukuje w różnych źródłach wiadomości o utworach literackich i filmach dokumentujących zbrodnie hitlerowskich obozów koncentracyjnych; sporządza bibliografię – *interpretuje opowiadania, wykorzystując konteksty literackie i filmowe; porównuje różne spojrzenia na niemieckie obozy koncentracyjne, relacje między katem a ofiarą, konsekwencje zbrodni itp.
<p>20. Świat nie uwierzył... Prawda o łagrach.</p> <p>G. Herling-Grudziński, <i>Inny świat</i> (fragmenty).</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę, treść oraz problematykę utworu – relacjonuje utwór, wykorzystując historyczną wiedzę o łagrach sowieckich – wskazuje w utworze warstwę dokumentarną i literacką – na podstawie utworu przedstawia metody fizycznego i psychicznego niszczenia ludzi w państwie sowieckim; przywołuje fakty, cytuje fragmenty – charakteryzuje system obozów sowieckich jako obraz totalitaryzmu – rozpoznaje w powieści cechy pamiętnika, m.in. określa <ul style="list-style-type: none"> • zasadę kompozycyjną • sposób uporządkowania materiału • sposób prowadzenia narracji – interpretuje tytuł i motto powieści – formułuje główny problem i przesłanie utworu – interpretuje <i>Inny świat</i> jako wyraz odmowy poddania się złu – w interpretacji utworu wykorzystuje konteksty: historyczny, autobiograficzny, egzystencjalny, filozoficzny – *wymienia inne ważne publikacje i ich autorów ukazujące „archipelag GUŁag” – poszukuje literatury naukowej (np. dokumentarnej, historycznej) w różnych źródłach, aby poszerzyć wiedzę o omawianych zagadnieniach – zabiera głos w dyskusji na temat sposobów pokazania zbrodni i ludobójstwa w literaturze oraz postaw wobec zła; formułuje tezy i uzasadnia je, odwołując się do utworu i jego kontekstów – redaguje wypowiedzi argumentacyjne (np. rozprawkę) na temat powieści G. Herlinga-Grudzińskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o Herlingu-Grudzińskim jako więźniu łagrow i wybitnym pisarzu emigracyjnym, a także o środowisku „Kultury” paryskiej – wskazuje introspekcję jako metodę pisarską związaną z moralistycznym przesłaniem utworu – porównuje obraz człowieka w sytuacji ekstremalnej w opowiadaniach Borowskiego i <i>Innym świecie</i> (przedstawia istotę „sporu” Grudzińskiego z Borowskim) – porównuje styl opowiadań Borowskiego i <i>Innego świata</i> – formułuje własne wnioski i sądy na temat różnych wizji „świata za drutami” oraz postaw ludzkich w sytuacji ekstremalnej – w interpretacji <i>Innego świata</i> wykorzystuje wiadomości z literatury naukowej; syntetyzuje je i przetwarza

<p>21. Opowieść o powstaniu w getcie warszawskim. Literacki reportaż.</p> <p>H. Krall, <i>Zdążyć przed Panem Bogiem.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę, treść oraz problematykę utworu – relacjonuje i interpretuje utwór, wykorzystując wiedzę o powstaniu w getcie warszawskim i o biografii autora – przedstawia faktograficzny charakter książki, m.in. wyjaśnia: <ul style="list-style-type: none"> • kim jest Edelman i jaką rolę odegrał w powstaniu w getcie warszawskim • jak wyglądało życie w getcie • jak przebiegało powstanie – określa cechy utworu, które zbliżają go do literatury pięknej oraz te, które nadają mu wartość dokumentu – wskazuje w utworze cechy reportażu (*reportażu literackiego) – wskazuje dwie płaszczyzny czasowe relacji Edelmana i określa, co je łączy – na podstawie relacji Edelmana interpretuje wybuch powstania w getcie jako walkę o godną śmierć – interpretuje tytuł utworu – wyjaśnia, dlaczego Edelman odrzuca heroizację powstania w getcie – wyjaśnia znaczenie słowa „holocaust” – redaguje wypowiedzi argumentacyjne (np. rozprawkę) na temat problematyki utworu – zbiera materiały do syntezy: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji”, m.in.: opracowuje bibliografię najważniejszych pozycji gromadzi wiadomości o ich autorach, wykorzystując informacje z różnych źródeł, w tym – internetu 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje utwór, wykorzystując różnorodne konteksty: historyczny, egzystencjalny, filozoficzny, literacki, kulturowy, religijny – porównuje opisy śmierci Żydów w getcie z literacką tradycją „pięknej” śmierci w walce – charakteryzuje styl relacji Edelmana – w języku reporterki rozpoznaje różne style i konwencje językowe (np. mowę pozornie zależną, język medycznego raportu) i określa ich funkcje – przygotowuje i wygłasza prezentację: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji – dokument czy literatura piękna?”, wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały ilustracyjne
<p>22. Powstanie warszawskie - relacja cywila.</p> <p>M. Białoszewski, <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> (przypomnienie ze szkoły podstawowej).</p> <p>Filmy: <i>Kanał</i>, reż. A. Wajda; <i>W ciemności</i>, reż. A. Holland.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje się znajomością i rozumieniem tematyki oraz problematyki utworu Białoszewskiego oraz jego związku w wydarzeniach historycznymi – wykazuje faktograficzny charakter pamiętnika – przedstawia obraz powstania warszawskiego, jaki Białoszewski zawarł w <i>Pamiętniku</i> – wyjaśnia, na czym polegał (ukazany w <i>Pamiętniku</i>) tragizm i heroizm ludności cywilnej w powstaniu – rozpoznaje cechy gatunkowe utworu (pamiętnik) – przedstawia kompozycję utworu i wyjaśnia jej funkcję – analizuje język <i>Pamiętnika</i>; odnajduje w nim cechy relacji mówionej i określa funkcję tego zabiegu – analizuje wybrany obraz filmowy ukazujący tragedię Warszawy i jej mieszkańców w czasie wojny i powstania: <ul style="list-style-type: none"> • omawia koncepcję filmu • przedstawia narrację filmową • wskazuje środki filmowe i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> z innymi tekstami kultury przedstawiającymi walkę z niemieckim okupantem (np. <i>Kamieniami na szaniec</i>, piosenkami powstańczymi) – określa, które cechy zbliżają utwór do literatury pięknej, a które – do publicystyki (dokumentu) – porównuje obraz powstania warszawskiego ukazany w <i>Pamiętniku</i> oraz w wybranym filmie
<p>23. Człowiek, który ocalał.</p> <p>T. Różewicz, <i>Ocalony; Termopile polskie;</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę wierszy – interpretuje wiersze, wykorzystując kontekst historyczny oraz konteksty literackie – określa, kim jest podmiot liryczny wypowiadający się w wierszach Różewicza 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze Różewicza, wykorzystując różne konteksty, m.in. egzystencjalny, filozoficzny, religijny, biblijny, kulturowy – rozpoznaje cechy gatunkowe <i>Lamentu</i> (lamentacja), *wskazuje tradycję literacką,

<p>Lament.</p> <p>Sztuka: J. Szajna, <i>Ściana butów</i>; A. Wróblewski, <i>Rozstrzelanie surrealistyczne.</i></p> <p>Stanisław Burkot [<i>Formuła poezji Tadeusza Różewicza</i>].</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje anonimowość bohatera wierszy Różewicza – charakteryzuje ukazanego w poezji Różewicza człowieka, który „ocalał” – wykazuje moralistyczny wymiar utworów Różewicza (diagnoza rozpadu wartości, „poszukiwanie nauczyciela i mistrza”, który pomoże odbudować ład) – charakteryzuje budowę i język artystyczny wierszy Różewicza, wyjaśnia jego ideowe przesłanie – w wierszach Różewicza dostrzega zatarcie granicy między językiem poezji a językiem prozy, ilustruje je przykładami – * w czytanych wierszach dostrzega demitologizację śmierci i określa jej funkcję – przedstawia syntetycznie zawarty w poezji Różewicza obraz człowieka i świata „po katastrofie”; formułuje tezy, uzasadnia je na podstawie analizy wierszy, ilustruje wypowiedź cytataami – porównuje sposób ukazania okrucieństwa wojny i ludobójstwa w poezji Różewicza i obrazach A. Wróblewskiego oraz instalacjach J. Szajny – redaguje interpretację wiersza Różewicza; formułuje hipotezę interpretacyjną i uzasadnia ją na podstawie analizy utworu – wykorzystuje literaturę naukową do pogłębienia interpretacji wiersza Różewicza 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje funkcję stylizacji – wyjaśnia, w jakim sensie bohater poezji Różewicza jest okaleczony; odwołuje się do treści wierszy, przytacza cytaty – *identyfikuje pokolenie literackie, do którego należy Różewicz; wskazuje cechy wspólne (dla pokolenia) i indywidualne (poety) – w czytanych wierszach rozpoznaje motywy antyczne i biblijne oraz aluzje kulturowe; interpretuje ich funkcje – *redaguje interpretację porównawczą np. wybranego wiersza Różewicza i obrazu A. Wróblewskiego lub wybranego wiersza Różewicza i wiersza innego poety związanego z wojną i Zagładą – rozpoznaje specyfikę tekstu naukowego; analizuje sposób prowadzenia wywodu, wskazuje tezy i argumentacje
<p>24. Heroizm ludzi wolnych.</p> <p>A Świrszczyńska, <i>Budując barykadę; Jej śmierć ma szesnaście lat; Strzelać w oczy człowieka.</i></p> <p>F. de Goya, <i>Rozstrzelanie powstańców madryckich.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę i problematykę wierszy – interpretuje wiersze, wykorzystując potrzebne konteksty (historyczny, biograficzny, egzystencjalny, literacki) – określa, kim jest podmiot liryczny i bohater liryczny wierszy – przedstawia sytuację liryczną – odczytuje treści symboliczne – przedstawia segmentację wierszy i określa jej funkcję – wskazuje w wierszach środki stylistyczne (m.in. powtórzenia, anafory, metafory, paradoksy) i określa ich funkcje – wyjaśnia, na czym polega heroizm ludzi przedstawionych w wierszach – rozpoznaje wartości obecne w wierszach – porównuje dramat ginących ukazany w poezji i w malarstwie; *uwzględnia specyfikę tworzywa różnych sztuk – redaguje wypowiedzi argumentacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – *syntetycznie przedstawia sposoby artystyczne, którymi pisarze i poeci starali się oddać cierpienie ludzi podczas wojny i okupacji – porównuje wiersze Świrszczyńskiej, z utworami innych twórców pokolenia wojennego – przedstawia funkcjonowanie motywu oczu ludzkich w literaturze i sztuce, odczytuje treści symboliczne – porównuje wiersze Świrszczyńskiej i <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> Białoszewskiego – *redaguje interpretację porównawczą wybranego wiersz Świrszczyńskiej i K. Baczyńskiego
<p>25. *O tragedii narodu żydowskiego – przez pryzmat romantycznego widzenia świata.</p> <p>W. Broniewski, <i>*Ballady i romanse</i></p> <p>A. Mickiewicz, <i>Romantyczność</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia tematykę, treść i problematykę wiersza – *interpretuje utwór, odnajdując w nim literackie świadectwo Holokaustu – *analizuje wiersz, m.in. określa: <ul style="list-style-type: none"> • formę poetycką i nadawcę • ukazanych bohaterów, • sytuację liryczną • funkcje środków stylistycznych i kompozycyjnych • ukształtowanie języka artystycznego – *rozpoznaje w utworze cechy gatunkowe ballady (narracja i narrator, opowieść, 	<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje utwór, wykorzystując potrzebne konteksty: historyczny, literacki, kulturowy i egzystencjalny – *określa sposób przywołania tradycji romantycznej i określa jej funkcję w budowaniu przekazu – *rozpoznaje w wierszu stylizację językową i określa jej funkcje – *wskazuje zróżnicowanie stylistyczne wiersza i określa jego funkcję – *dostrzega w utworze zmianę konwencji literackiej – *podaje najważniejsze wiadomości biograficzne o autorze

	<p>ludowy bohater, rytmiczność i melodyjność, stylizacje językowe)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje nawiązanie do ballady <i>Romantyczność</i> i określa jego funkcję – *określa funkcje motywów biblijnych – *wskazuje środki artystyczne służące uwzniośleniu i uniwersalizacji przedstawionego wydarzenia – *interpretuje treści symboliczne wiersza 	
<p>26. Socrealizm. Literatura czy propaganda?</p> <p>Budownictwo socrealistyczne, np.: Pałac Kultury i Nauki w Warszawie.</p> <p>Plakat socrealistyczny.</p> <p>Film: A. Wajda, <i>Człowiek z marmuru</i>.</p> <p>Muzyka: piosenki socrealistyczne, np.: <i>Budujemy nowy dom</i> wyk. Chór Czejanda.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin: socrealizm (realizm socjalistyczny) – podaje główne założenia i cechy sztuki socrealistycznej, wskazuje je w przykładowych tekstach kultury – przedstawia (syntetycznie) warunki polityczne i społeczne w różnych okresach PRL-u i ich wpływ na sztukę (naciski polityczne, indoktrynacja, propaganda, cenzura, zakłamywanie rzeczywistości, przemilczanie niewygodnych tematów, aluzyjność; w okresie późniejszym – nurt opozycji) – wskazuje obszary życia i sztuki, w których panowała indoktrynacja, podaje przykłady – wyjaśnia termin: nowomowa w odniesieniu do języka władzy totalitarnej; przedstawia jej przykłady, uzasadnia szkodliwość społeczną – *przedstawia najważniejsze osiągnięcia polskiej szkoły filmowej, wymienia jej głównych twórców i ich dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje przykładowe socrealistyczne teksty kultury, wskazując w nich środki indoktrynacji – * przedstawia założenia materializmu dialektycznego, sięgając do filozofii Marksa i Engelsa – ocenia, jaki wpływ miała nowomowa na język literatury i świadomość społeczeństwa – określa, jak socrealizm wpłynął na wyobraźnię zbiorową Polaków (nowy panteon bohaterów, kult jednostki) – podaje podstawowe informacje o Pokoleniu '56 – określa miejsce w literaturze PRL-u takich twórców, jak M. Nowakowski, L. Tyrmand, M. Hłasko („wolność na peryferiach”)
<p>27. Przeróżająca wizja przyszłości w świecie walczących totalitaryzmów. Antyutopia polityczno-społeczna.</p> <p>G. Orwell, <i>Rok 1984.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia tematykę oraz problematykę powieści – streszcza, opowiada utwór (lub jego fragmenty) – wskazuje cechy gatunkowe powieści, rozpoznaje antyutopię – wyjaśnia termin: antyutopia – rozpoznaje sposoby kreowania świata przedstawionego: <ul style="list-style-type: none"> • określa czas i miejsce wydarzeń • przedstawia (charakteryzuje) głównego bohatera i inne postacie • przedstawia akcję, wątki i główne motywy • określa sposób prowadzenia narracji – *ocenia, czy konwencja literacka utworu jest realistyczna, czy fantastyczna; podaje argumenty – opisuje sytuację przedstawionego w utworze świata przyszłości – przedstawia trzy ideologie świata przyszłości (angsoc, komunizm, kult Nie-Ja), *dostrzega polityczne aluzje – opisuje sytuację mieszkańców Oceanii, rozpoznając w nim cechy społeczeństwa w państwie totalitarnym – przedstawia sposoby zniewalania człowieka w totalitarnym państwie Oceanii (m.in. przez redukcję języka i stosowanie nowomowy) – wyjaśnia określenie <i>nowomowa</i> – tworzy wypowiedź argumentacyjną na temat sytuacji jednostki w państwie przedstawionym przez Orwella 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje źródła tragizmu głównego bohatera; opisuje jego przemiany – przedstawia strukturę społeczeństwa Oceanii, charakteryzując jego warstwy – określa, jaką rolę w państwie Wielkiego Brata odgrywały propaganda i aparat przemocy – rekonstruuje obraz życia w Oceanii narzucany przez propagandę; ocenia jego funkcję polityczną – wyjaśnia, na czym polegało prostowanie języka; podaje przykłady z powieści – określa perspektywę, z jakiej prowadzona jest narracja – i jej funkcje – interpretuje utwór, wykorzystując różne konteksty; m.in. wskazuje analogie historyczne (do państwa opisanego w powieści) – *wyjaśnia, na czym polega ich znaczenie powieści dla kultury i myśli politycznej XX w.

<p>28. Literatura w kraju i na emigracji.</p> <p>Andrzej Bobkowski, <i>Szkieł piórkami</i> (fragmenty).</p> <p>Leopold Tyrmand, <i>Dziennik 1954</i> (fragmenty).</p> <p>Cz. Miłosz, <i>Zniewolony umysł</i> (fragmenty).</p> <p>Film: A. Wajda, <i>Człowiek z marmuru</i>;</p> <p>R. Bugajski, <i>Przesłuchanie</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ogólnie dwa nurty polskiej literatury (krajowa i emigracyjna) – wyjaśnia, dlaczego po II wojnie światowej polska literatura rozwijała się na emigracji; *podaje nazwiska najważniejszych jej przedstawicieli – przedstawia różne sposoby dążenia do ocalenia wolności twórcy w systemie stalinowskim – określa tematykę i problematykę czytanych fragmentów – rozpoznaje gatunkowe cechy dziennika – uzasadnia faktograficzny charakter dziennika Tyrmanda; wykorzystuje lekturę jako źródło informacji o życiu codziennym w PRL-u w latach 50. – określa, jaki obraz świata stworzonego przez władze komunistyczne wyłania się z czytanych fragmentów – dostrzega elementy humoru, sarkazmu, ironii, wyjaśnia ich funkcje – przedstawia sytuację pisarza (artysty) w państwie komunistycznym; odwołuje się do czytanych tekstów – charakteryzuje cechy gatunkowe i język utworu Miłosza; rozpoznaje esej – odczytuje paraboliczny charakter <i>Zniewolonego umysłu</i>; odnosi go do sytuacji intelektualistów w czasach stalinowskich – przedstawia tematykę i problematykę obejrzanego filmu; wykorzystuje potrzebne konteksty: historyczny, polityczny, społeczny i egzystencjalny – w znanych filmach wskazuje i interpretuje środki filmowe (na przykładzie wybranych scen) – syntezuje wiadomości na temat ograniczania wolności słowa przez reżim komunistyczny; znajduje wiadomości w różnych źródłach – *zabiera głos w dyskusji na temat konformizmu i nonkonformizmu intelektualistów w państwie totalitarnym; formułuje tezy i uzasadnia je; wykorzystuje w argumentacji wiadomości z przeczytanych tekstów 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje najważniejsze informacje o literaturze emigracyjnej, ocenia znaczenie „Kultury” paryskiej – gromadzi, przetwarza i porządkuje informacje o literaturze emigracyjnej i krajowej w czasach PRL-u; syntezuje wiadomości, tworzy bazę danych – opracowuje i wygłasza w klasie referat lub prezentację na temat literatury polskiej na emigracji po drugiej wojnie światowej – podaje informacje biograficzne o autorach czytanych tekstów; znajduje informacje w różnych źródłach, redaguje notatki i hasła encyklopedyczne – charakteryzuje styl każdego z autorów, wskazuje charakterystyczne środki językowe i stylistyczne – *odczytuje dziennik Tyrmanda (fragmenty) jako demystyfikację rzeczywistości PRL-u
---	--	--

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

<p>1. Elementy sytuacji komunikacyjnej i funkcje tekstu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa pojęcie aktu komunikacji językowej – wyjaśnia, czym jest sytuacja komunikacyjna – wymienia elementy sytuacji komunikacyjnej (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst) i objaśnia je na przykładach – rozpoznaje i określa funkcje tekstu (ilustruje je przykładami) <ul style="list-style-type: none"> • informatywną • ekspresywną • impresywną • poetycką • *fatyczną • *magiczną – rozpoznaje w tekstach funkcję perswazyjną; wie, że jest ona odmianą funkcji impresywnej – wskazuje rodzaje tekstów o przewadze 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia język jako uporządkowaną strukturę, określając relacje między jego jednostkami – tworzy teksty eksponujące określony rodzaj funkcji
---	--	--

	<p>określonych funkcji</p> <ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje i określa funkcje języka (ilustruje je przykładami) <ul style="list-style-type: none"> • poznawczą • komunikacyjną • społeczną 	
<p>2. Razem czy oddzielnie? O pisowni wyrazów i ich połączeń (część II)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zasady pisowni <ul style="list-style-type: none"> • partykuły trybu przypuszczającego z czasownikami, ze spójnikami i zaimkami oraz z innymi partykułami • partykuł innego typu • przyimków złożonych • przedrostków, w tym przedrostków bardziej samodzielnych znaczeniowo • liczebnika <i>półtora</i> • elementów <i>ćwierć</i> i <i>pół</i> • złożonych nazw miejscowości • podwójnych nazwisk • par bliźniaczych oraz innych połączeń wyrazów • zapisów mieszanych cyfrowo-literowych i literowo-literowych – stosuje wyżej wymienione zasady, tworząc teksty własne i redagując teksty cudze – wskazuje wyjątki od tych reguł – zna zasady odmiany liczebnika <i>półtora</i> – rozstrzyga wątpliwości ortograficzne, korzystając ze słowników 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia sytuacje, w których te same połączenia wyrazów (ciągi liter) pisane są raz łącznie, innym razem – rozdzielnie; uzasadnia je – uzasadnia pisownię połączeń wyrazów, odwołując się do zasad ortograficznych (zasady morfologicznej, historycznej, konwencjonalnej); wybiera zasadę właściwą w danej sytuacji
<p>3. Język potoczny</p>	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje terminy: język potoczny, słownictwo potoczne, sytuacja komunikacyjna – rozróżnia sytuacje komunikacyjne publiczne i prywatne – charakteryzuje obraz świata, zawarty w potocznym słownictwie i frazeologii – przedstawia najważniejsze cechy potocznego słownictwa i frazeologii – odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa nacechowanego emocjonalnie i nacechowanego stylistycznie; podaje przykłady – rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym – wskazuje we współczesnym języku potocznym słownictwo oceniające pozytywnie – podaje najczęstsze cechy potocznej wymowy – rozróżnia pojęcia stylu i stylizacji – rozpoznaje stylizację na język potoczny w utworach literackich – redaguje notatki z lekcji (w różnych formach graficznych) 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia, że język potoczny stanowi centrum polszczyzny – *wyjaśnia, na czym polega antropocentryzm języka potocznego; podaje przykłady świadczących o tym form z różnych poziomów języka – wykazuje w języku potocznym wpływ języka mówionego na składnię – wyjaśnia, czym są elipsa i anakolut; uzasadnia, że są typowe dla języka potocznego – definiuje terminy: wyrazy nacechowane stylistycznie, wyrazy potoczne, wyrazy pospolite, wulgaryzmy; wykazuje różnice między ich znaczeniami – definiuje termin: kolokwializacja
<p>4. Od nowomowy do neonowomowy.</p> <p>Perswazja, manipulacja, propaganda, indoktrynacja.</p> <p>Język reklamy.</p> <p>Język polityki.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia określenie „nowomowa” i podaje jej przykłady; objaśnia jej funkcje – przedstawia obraz świata i człowieka stworzony przez komunistyczną nowomowę – *wymienia i objaśnia funkcje nowomowy: <ul style="list-style-type: none"> • perswazyjną • zakłócającą • rytualną • kontrolną • magiczną – wyjaśnia znaczenie i pochodzenie określenia 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, jaki wpływ miała nowomowa na świadomość społeczeństwa – uzasadnia, że komunistyczna nowomowa kreowała uproszczony, czarno-biały obraz świata (podaje przykłady) – charakteryzuje polską nowomowę pod względem językowym, omawia jej cechy – znajduje przykłady nowomowy w prasie (publicystyce) współczesnej – charakteryzuje neonowomowę pod względem językowym, omawia jej cechy

	<p><i>homo sovieticus</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia językowe cechy polskiej nowomowy (formy czasowników, wielkie kwantyfikatory, konstrukcje o charakterze postulatycznym, określenia wojenne, nadawanie wyrazom nowych znaczeń i nowego nacechowania stylistycznego) – *wyjaśnia, czym jest tabu językowe i rozpoznaje jego obecność w tekstach – przedstawia przemiany językowe po 1989 roku (neonowomowę) – rozpoznaje w tekstach językowe cechy neonowomowy (gotowe schematy językowe, zapożyczenia z angielskiego, zmiana znaczeń słów) – * przedstawia najważniejsze cechy obrazu świata zawartego w neonowomowie – wyjaśnia terminy: perswazja, manipulacja, propaganda, indoktrynacja – przedstawia cele i cechy języka reklamy – charakteryzuje chwytów językowe stosowane w reklamie; rozpoznaje je w tekstach reklamowych – analizuje etyczne aspekty reklamy (na konkretnych przykładach) – przedstawia cele i cechy języka polityki 	<ul style="list-style-type: none"> – *opisuje obraz świata wyłaniający się z neonowomowy – wskazuje związki między perswazją i manipulacją oraz propagandą – rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy (na konkretnych przykładach) – rozpoznaje perswazję i manipulację w języku polityki (na przykładach konkretnych tekstów)
<p>5. Działania na tekście – synteza. *Trawestacja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna i stosuje procedurę pisania streszczenia – redaguje streszczenie wskazanego tekstu – streszczając dialog, stosuje właściwe konstrukcje składniowe – *wyjaśnia, czym jest parafraza – *parafrazuje wskazany tekst, wprowadzając zamierzone cechy stylistyczne – wie, czym jest notatka syntetyzująca, zna i stosuje zasady jej redagowania – pisze notatkę syntetyzującą wskazanego zagadnienia (np. z tematu lekcji) – *objaśnia termin: trawestacja 	<ul style="list-style-type: none"> – zna różne sposoby (procedury) pisania streszczenia – wskazuje różnice między streszczeniem a parafrazą – *wskazuje różnice między parodią i parafrazą